

Joseph Bédier (1864–1938) – Janusz Klimsza (1961)

Tristan a Isolda

DRAMATIZACE A REŽIE

PŘEKLAD

DRAMATURGIE

SCÉNA

KOSTÝMY

VÝBĚR HUDBY

ŠERM, SOUBOJE

JANUSZ KLIMSZA

EVA MUSILOVÁ

KLÁRA ŠPIČKOVÁ

DAVID BAZIKA

TOMÁŠ KYPTA

JANUSZ KLIMSZA

MAREK TICHÝ

Osoby a obsazení:

TRISTAN

ISOLDA

KRÁL MARC

ABATYŠE ISOLDA BĚLORUKÁ

GORVENAL

BRANGIEN

MORHAUT, král irský

ANDRET

GONDOINE

DENOALEN

HRBÁČ FROCIN, IRSKÝ PÁN

POUSTEVNÍK ORRI, IRSKÝ PÁN

PÉRINNĚ, sestra Isoldina

JEPTIŠKA, BLANCHEFLOR

JEPTIŠKA, KRÁLOVNA IRSKÁ

JEPTIŠKA, VLAŠTOVICE

JEPTIŠKA, VLAŠTOVICE

RIVALEN, IRSKÝ PÁN

Igor Orozovič / Aleš Bílík

Andrea Mohylová

František Strnad

Anna Cónová

Petr Houska

Veronika Lazorčáková

David Viktora

Jan Fišar

Tomáš Jirman

Vladimír Polák

František Večeřa

Jiří Sedláček

Andrea Berecková

Renáta Klemensová

Pavλίna Kafková

Lada Bělašková

Petra Lorencová

Robert Finta

**Česká premiéra 13. a 15. června 2013 v 18.30 hodin
v Divadle Jiřího Myrona**

Představení řídí

Věra Kryšková

Text sleduje

Jana Hořinová

Technický šéf

Stanislav Muntág

Jevištní mistrři

Miloslav Novák, Petr Novák

Mistr osvětlení

Stanislav Dvořák

Mistr zvuku

Otakar Mlčoch

Mistrová vlásenkárny

Renáta Školoutová

Mistrová garderoby

Naděžda Vránková

Mistrová rekvizit

Alexandra Václavíková

Šéf výpravy

David Bazika

Vedoucí umělecko–dekoračních dílen **Barbora Macháčová**

Vedoucí výroby kostýmů

Eva Janáková

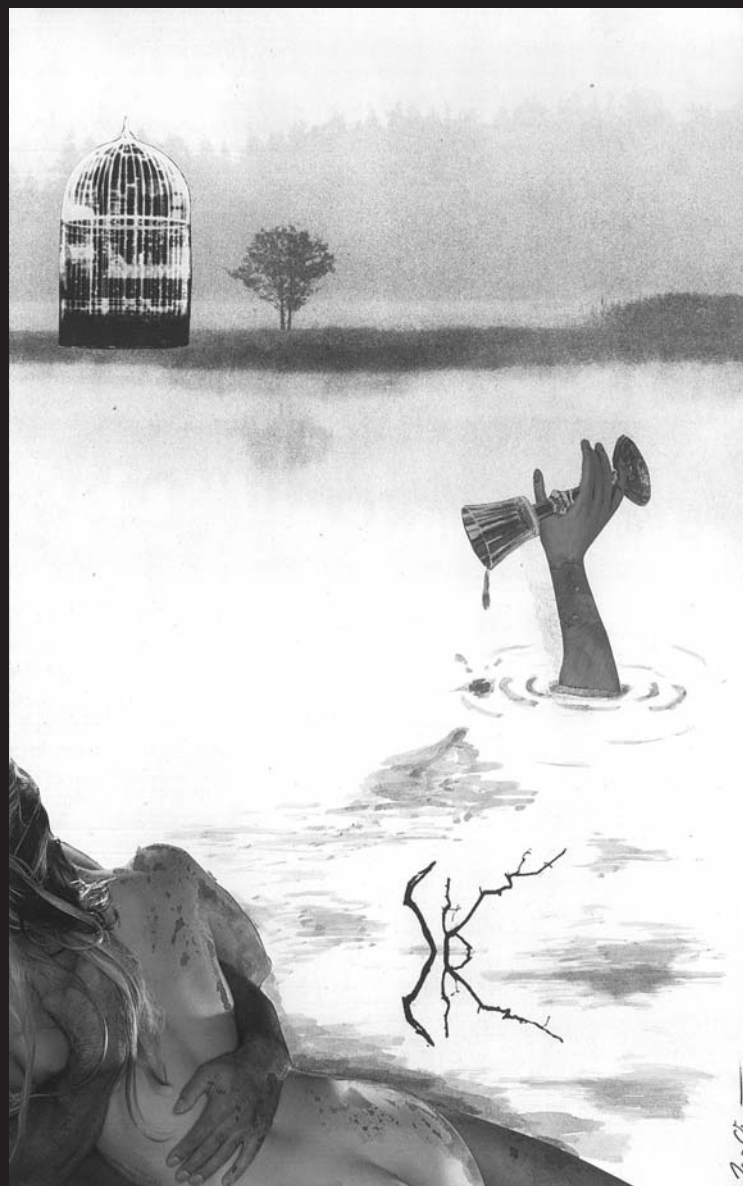
Scénické dekorace vyrobily umělecko-dekorační dílny NDM

Technolog – Ivana Stuchlíková, mistr čalounické dílny – Petr Missig,
mistr malířsko-kašérské dílny – Jaroslav Macháč, mistr truhlářské
dílny – Radomír Maschke, mistr zámečnické dílny – Jaroslav Kocourek,
mistr zbrojářsko-šperkařské dílny – Jaroslav Dovalil

Scénické kostýmy a doplňky vyrobily krejčovny NDM

Mistrová dámské krejčovny – Iva Koplová, mistrová pánské krejčovny
– Jiřina Richtrová, modistka-dekoratérka – Věra Siostrzonková

Děkujeme firmě Sportplex Frýdek-Místek, s. r. o., za umožnění nafocení plakátu
k inscenaci v Aquaparku Olešná.

Koláž Igora Orozoviče

„Libo-li vám vyslechnout pěkný příběh o lásce a smrti?“

Kdo láskou neumírá, nemůže pro ni žít.

Ibn al-Fárid

Joseph Bédier
(1864 Paříž – 1938 Le Grand-Serre)

Byl vynikajícím francouzským filologem a literárním historikem. Dlouhá léta působil jako profesor na Collège de France. Kromě řady odborných studií a kritických vydání starých textů jako *Les Fabliaux* (Fablely), *Le roman de Tristan par Thomas I. a II.*, (Thomasův román o Tristanovi), *Les légendes de la France I.–IV.* (Francouzské legendy) a *Histoire de la littérature française illustrée* (Ilustrované dějiny francouzské literatury), na kterých spolupracoval s P. Hazardem, vytvořil na základě dochovaných zlomků tristanovské pověsti rekonstrukci její nejstarší písemné podoby ve Francii a vydal ji v moderní francouzštině roku 1900 (*Le Roman de Tristan et Iseut*, Román o Tristanovi a Isoldě). Coby žák Gastona Parise byl předurčen k vědecké práci na učitelově oblíbeném poli – studiích artušovského cyklu. Je známý také svou knihou *La Chanson de Roland* (Píseň o Rolandovi). Od roku 1920 až do své smrti byl členem Francouzské akademie. V roce 1929 se stal čestným členem americké Akademie věd a umění.

Hromada sutin

Joseph Bédier je pokračovatelem starých truvérů, kteří se snažili do jemného křišťálu naší řeči přelít opojný nápoj, ve kterém kdysi cornwallští milenci okusili lásku a smrt. Kdyby se nám dochovala úplná francouzská verze tohoto příběhu, byl by se Bédier spokojil s jejím věrným překladem. Neobvyklý osud ale způsobil, že se nám pověst dochovala jen v roztroušených fragmentech. Bédier proto přijal úlohu aktivnější. Z románů o Tristanovi, o jejichž existenci víme a které byly patrně velmi rozsáhlé, se nedochovalo vůbec dílo Chrétiena de Troyes ani verze Bréri a La Chèvre; z Beroulovy verze nám zůstalo asi tři tisíce veršů. Stejný počet veršů máme z díla Thomasova a patnáct set veršů anonymních. Nebezpečím při rekonstrukci starobylého chrámu jménem Tristan a Isolda z téhle hromady sutin byl fakt, že se z materiálů obnoví verze, ve které je barbarský živel přizpůsobený duchu a dílům rytířské anglofrancouzské společnosti. Bédier zvolil cestu druhou, mnohem obtížnější – oživit současníkům vyprávění v jeho nejstarší podobě vůbec. Nebo alespoň v nejstarší podobě, která je ve Francii dostupná. Osvoji si naivní způsob myšlení, zvláště v expozici zvolil poněkud neohrabaný půvab slohu. Jde tedy o francouzskou báseň z poloviny dvanáctého století – napsanou však koncem devatenáctého století. Příběh později oblékl Tristana do rytířské zbroje a Isoldu do roucha soch francouzských katedrál. Tenhle kostým ale není původní, jak můžeme i z mnoha zmínek v románu vyčíst. Prapůvodem byla keltská báseň kolébaná mořem a obklopená lesem. Její hrdina je spíš polobůh než člověk, byl představován jako mistr nebo dokonce jako objevitel všech barbarských umění: zabíječ jelenů a kanců, dovedný rozrušovač zvěřiny, neporovnatelný zápasník a skokan, odvážný mořeplavec, obratný umělec s harfou a rottou, nedostihný napodobitel ptačího zpěvu a hlavně neporazitelný bojovník, přemožitel nestvůr, ochránce věrných a postrach nepřátel. Sama síla čarovného nápoje, která sváže milence účinkem, který překoná i smrt, pochází z obřadů staré keltské magie.

Kde bojoval Tristan?

Pravlastí pověsti je severní Skotsko, jejím duchovním praotcem téměř neznámý rod Piktů, který osídlil zemi snad ještě před keltskými kmeny. Mezi svými hrdiny opěvoval Drostana, syna krále Talwcha, chrabrého bojovníka nadlidské síly a válečné udatnosti. Gaston Paris ve své předmluvě k Bédierově románu píše: „Tak se stalo, že duše neznámého lidu, který nám zanechal jen své jméno, jména některých svých vojevůdců a několik slov svého jazyka, žije v moderní kultuře díky jednomu z nejkrásnějších básnických výtvorů lidstva.“ Středověcí truvěři nám bezděky zachovali některá vlastní jména i místní údaje, svědčící o skotském původu legendy: Moroiský hvozd byl podle starých záznamů ve Skotsku stejně jako krajina loonoiská, označovaná v mnoha verzích pověsti za Tristanovo rodiště. V keltské lidové tradici se pak rozvinulo strohé vyprávění o hrdinovi do přediva bájí, obklopených šerosvitem lesů a zahalených do kouzel keltské magie. Keltské kmeny přenesly hrdinskou píseň o Drostanovi ze severu na jih země, do Walesu a Cornwallu, a pozměnily jméno bojovníka (z Drostana na Drystana, odtud starofrancouzské Tristan). Jeho bojovné činy uvedly do souvislosti s legendami o králi Marcovi, který snad vládl na poloostrově cornwallském v 6. století n. l. se svou ženou, irskou princeznou Ethylidou (Essylt-Iseult-Isolda), také známou z bájí. V keltských pověstech se také poprvé objevil motiv lásky Tristana a Isoldy. Jeho vztah k Isoldě, která ho svede k zradě na králi Marcovi, se ale u Keltů podobá víc nenávisti než lásce: cit k Isoldě je nebezpečím pro Tristanovu sílu, a i když v něm dočasně vítězí a milenci spolu nakrátko žijí v divokém lese, Tristan se z Isoldiny moci vymaňuje a krutě se jí mstí.

Keltská Essylt – touha bez konce

Keltové si podmanili většinu dnešní Evropy ještě před starými Římany. Přišli z jihozápadní Germánie a ze severovýchodní Francie, vyplenili Řím i Delfy a podrobili si všechny národy od Atlantiku po Černé moře. Pronikli dokonce až na Ukrajinu a do Malé Asie. Netvořili však jednotný „politický“ národ. Nepoznali jinou jednotu (kulturně-civilizační) než duchovní princip, který udržoval kněžský sbor druidů. Ti stmelovali kmenová společenství. Byli věštcí, čaroději, lékaři, kněžími i zpovědníky. Nepsalí knihy, své učení šířili ústně. Věřili v posmrtný život,

v jejich mytologii „převládá myšlenka na smrt a všechno ji odhaluje“. Keltští bohové tvoří dvě protikladné řady zářících bohů a bohů temných. Den a noc tak neustále smrtelně zápasí v člověku. Koncepce ženy u Keltů připomíná platónskou dialektiku Lásky. Žena v očích druidů představuje božskou a prorockou bytost. Erós vystupuje v podobě Ženy, symbolu záhrobí, které se však zmítá v sexuální přitažlivosti a touze bez konce. Essylt (keltské jméno Isoldy, francouzsky Iseult) z posvátných legend je předmětem rozjímání a tajuplného zjevení. Vyzývá nás, abychom toužili po tom, co je mimo vtělené formy. Essylt je však krásná a žádoucí sama o sobě. A stejně tak je svou podstatou prchavá. „Věčně ženské nás povznáší“, říká později Goethe. A Novalis dodává: „Žena je cílem muže.“ Symbolem dychtění po světle se tak stává noční přitažlivost pohlaví. Světlo Dne z hlediska tělesnosti není ničím jiným než tmou Noci. I Wagnerův Tristan se chce *propadnout v temnotách*. Ale jen proto, aby se znovu narodil v zářícím nebi...

„Tam nahoru ji odvedu, mezi nebe a oblaka, do domu ze skla. Do křišťálové komnaty. Slunce ji prosvěcuje, vítr nemůže ji zbořit...“

(Tristan, *Román o Tristanovi a Isoldě*, upraveno)

Cesta tam a zase zpátky

Keltští pěvci básnili o Tristanových hrdinských činech i o jeho vztahu k Isoldě v drobných písních nebo básnických povídkách zvaných *lais*. V této podobě bylo staré epické téma, obohacené řadou dobrodružných motivů, přeneseno do Francie. Teprve na francouzské půdě se z barbarské pověsti vytvořila dvorná tragická balada. Podle Gastona Parise se přenesla keltská pověst do Francie ústním podáním. Zatímco ve staré vlasti pověst pozvolna upadala pod nánosem nové anglosaské kultury, na poloostrově Bretagne, odděleném od ostatní Francie hustými lesy, ne zcela romanizovaní Keltové pověst živilí dál. Často protichůdné motivy byly spojovány s bretaňskými pověstmi o králi Artušovi a jeho rytířích, těžiště legendy se z dobrodružných příběhů přenáší na téma lásky. Když ve Francii usazený germánský kmen Normanů dobyl Anglii, přijal již do značné míry francouzskou kulturu a přinesl ji s sebou. Syntézu anglických i francouzských jmen,

bretaňských a anglosaských variant šíří pak znovu ve Francii žongléři, kteří se vrací ze služeb svých normanských pánů. Pověst se proplétá s verzemi původními. Přebírají ji francouzští básníci, kteří milostnou legendu spojují v jeden logický celek. Tak poznává tristanovskou báji celá Evropa.

Podle Bédiera je cesta keltské látky do Francie právě opačná: do normanské okupace Anglie bretaňští Keltové prý pověst vůbec neznali. Vytvořili však řadu legend o králi Artušovi a jeho rytířích. S tristanovskou bájí se bretaňští žongléři seznámili teprve v 11. století n. l. v Anglii, kam přicházeli s normanskými dobyvateli a kde pověst o Tristanovi dosud žila. Tvůrčí obraznost bretaňských lidových pěvců spojila tristanovskou pověst ostrovních Keltů s domácími legendami artušovskými. Vznikla matiére de Bretagne – bretaňská látka – z níž pak čerpali francouzští básníci.

Kdo má pravdu, už asi dnes nezjistíme – badatelé se v současnosti přiklání spíše k tvrzení Gastona Parise, který poukazuje na plynulost vývoje pověsti. Podstatná je otázka, čím mohla být stará pověst keltských kmenů tolik blízká Francouzům z 12. století? Čím je opájela? Co v ní hledali?

Oslava lásky v ní bouří proti všem předsudkům a zákonům. Těmi svažovaly přirozený lidský cit ideologie křesťanství a feudalismu. V době nerozlučitelnosti manželství, téměř vždy uzavíraného podle majetkových výhod a rodových výsad, byla náplastí na pohmožděné duše tolika lidí. Společnost a pravidla se možná mění, lidské touhy jsou však věčné. Lidé se zamilovávali úplně stejně jako my dnes, třebaže praxe jejich životů byla jiná. Zároveň doba začala utužovat asketickou církevní morálku. Skryté lidské vášně stavěla na pranýř. Lidoví pěvci postavili zas na pranýř Marcovy barony a všechny, kteří volnomyšlenkářským milencům nepřáli. Zajímavé je si uvědomit, že se zde dostává silně do rozporu také feudální povinnost poddaného vůči svému pánu – Tristanova povinnost a čest vůči králi Marcovi, kterému Tristan „krade ženu“. Baroni, kteří podle všeho hájí čest krále Marca, jsou všemi vypravěči označeni za zrádné hyeny. Lásky milenců stojí nade vším.

Výheň a pěna.

Hudba, víření propastí a náraz ker o hvězdy.

Ó něžnosti, ó světe, ó hudbo! Tam plují tvary, pot, kštice a oči. A bílé slzy, horoucí – ó něžnosti! – a ženský hlas, který proniká do hloubi vulkánů a arktických jeskyní.

(Jean Arthur Rimbaud: *Barbarská*, úryvek)

Ve své komnatě bděla Isolda v náručí spícího Marca. Tu náhle po otevřeném okně, kde se mihotaly měsíční paprsky, vnikl k ní slavičí zpěv.

Isolda naslouchala jasnému hlasu, který očaroval noc, a zpěv nesl se tak naříkavě, že by obměkčil i srdce vrahovo. Náhle porozuměla: „Ach, toť Tristan!“

Vyprostila se z králova objetí a přehodila přes své téměř nahé tělo plášť podšitý sobolinou. Musila projít vedlejší síní, kde každou noc střídavě bdělo deset rytířů. Leč náhodou usnuli všichni. Isolda překročila jejich spící těla, nadzdvihla závoru: železný kruh zazvonil, leč nikdo z ozbrojenců se neprobudil. Stanula na prahu. A zpěvák umkl.

Pod stromy ji bez jediného slova sevřel do náruče; paže se semkly kolem těl a až do svítání, jako by byli k sobě připoutáni, neuvolnili své objetí. (...)

„Páni, šelma, o níž jste si mysleli, že je vypuzena, vrátila se do doupěte. Kolik však dostanu, ukáží-li vám ji?“

„Třicet stříbrných – budeš bohatým mužem.“

(Joseph Bédier: *Román o Tristanovi a Isoldě*,
překlad Eva Musilová)

Ne bezdůvodně se v legendě uchovala i narážka na Jidášovu odměnu.

Oblibu příběhu dokazuje i překlad mnicha Roberta pro krále Haakona r. 1226 do norštiny. Přes německou kulturu (Eilhart z Obergu) se pověst dostala i do Čech. Překladem německých verzí vznikl ve 14. století staročeský *Tristram*. Pověst však byla známá už dřív, jak plyne z narážek ve staročeské literatuře, předcházejících prvnímu českému zpracování. Literární hodnota naší první verze se bohužel nevyrovná německým předlohám. Neznámý autor v ní postrádá jemný básnický cit i smysl pro formální dokonalost. Také zcela nepochopil morální rozpor básně, její osudovost i magii, příběh milenců posunul do poloh triviálního záletnictví. Vedle uvedených verzí existuje zpracování irské (sága pochází z poloviny 13. století), švýcarské, povídka dánská, novořecká, romance španělská a běloruské zpracování. Všechny zdroje ukazují k románu Bérulovu, Thomasovu a Eilhartovu jako ke svým východiskům. Přesto tito autoři sami zanechali odkazy na ještě starší zpracování autorů dávnějších dob, která se nedochovala. Thomas se dovolává na jakéhosi Bréri, Eilhart překládal z neznámého francouzského autora, ze kterého čerpal i Bérul. Podobnost a vzájemná závislost všech dochovaných variant vedla Bédiera k názoru, že vzorem bylo jediné dílo neznámého geniálního tvůrce. Podle všeho dnes ztracené, jeho obrysy však poznáváme ve všech dalších dílech. Autorem by podle Bédiera mohl být Kelt znalý francouzského jazyka, snad Francouz, každopádně básník, který měl blízko k lidovému citění a který byl obeznámený s latinskou i řeckou kulturou. Gaston Paris tuto teorii celý život odmítal. Až ve stáří se přiklonil k úvaze, že tento pravzor snad existoval, patrně v anglickém jazyce, a podle všeho byl nedokončený. Bédier kolem sebe soustředil tým spolupracovníků, kterým dnes vděčíme za kritická vydání tristanovských textů a za objasnění některých problémů. Přes velkou vědeckou erudici se však Bédierovi existenci jediného prototypu básně přesvědčivě prokázat nepodařilo. Přesto je jeho román vynikající syntézou vědecké přesnosti a básnické fantazie. Objevil modernímu člověku pověst v její nejstarší podobě, jakou mohla mít ve Francii (vypravování Bérulovo, které nejlépe zachovává keltskou pověst ještě nepřizpůsobenou francouzskému prostředí). Právě Bérulův zlomek tvoří základ Bédierova románu. Dává se unášet krásou a uhrančivým kouzlem jednotlivých motivů. Neanalyzuje postavy ani **racionálně nezodpovídá jejich**

chování. Nepotlačuje, naopak **zdůrazňuje lidového vypravěče**, jako to dělali dávní truvéři. Proto jeho dílo překonává své vzory, oproštuje se od dvorských konvencí a objevuje tragickou tvář středověku. **Bédier se tak sám stává „posledním“ z řady truvérů**, kteří po staletí zpívali o lásce Tristana a Isoldy. Jsou mu cizí rozsáhlé středověké popisy a didaktické úvahy, vše podřizuje myšlence lásky vítězíci i ve smrti. Bédier tak našel nerv, který pojí prastarou pověst s člověkem dneška. Přitom se úzkostlivě vyhýbá směšování starobylého s moderním, nevnaší do románu nové formy myšlení a citění. Třebaže je prozaická forma ústupkem (všechny nejstarší verze byly veršované), nemění podstatu pověsti. Dokazuje, že pověst náleží více francouzské, ne keltské kultuře. Její jádro nese pečeť francouzské feudální společnosti. Nerozlučitelný manželský svazek byl cizí Keltům, žijícím dlouho ve skupinovém volném manželství. Tristan je kromě toho věrný vazal, rytíř poutem spojený s králem Marcem, pro kterého mnohokrát nasadí život. Chrání jeho vládu i zemi před odbojnými feudály i před vnějším nebezpečím. Dobývá pro něj Isoldu a dává mu ji, přestože patří jemu. Tristan není vzbuřencem proti vládnoucímu řádu, naopak jej považuje za neměnný, i když cítí jeho nespravedlnost. Díky tomu se rodí vnitřní konflikt, který dává tragiku jeho činům. Isolda také není plnoprávný člověk, její nevěra je jedinou pomstou středověké ženy, v té době zcela bez práv, na rozdíl od muže.

A jakmile se Brangieně podařilo odstranit z cesty krále Marca a věrolomníky, Isolda pospíchala za svým milým.

Přichází hbitě, leč obezřetně, ohlížejíc se, zda se věrolomní neskryli za některým stromem. Leč sotva ji Tristan spatří, spěchá k ní s rozpřaženou náručí. A chrání je noc a přátelský stín velké sosny.

„Tristane,“ praví královna, „což netvrdivají lodníci, že tento tintagelský hrad je začarován a že dvakrát v roce, v zimě a v létě, mizí očím a ztrácí se mocí kouzel? Hle, zmizel nyní. Což toto není divotvorný sad, o němž zpívají lejchy harfeníků? Ze všech stran je obehnán hradbami z čirého vzduchu; kvetou tam stromy a půda je plničká vůní; nestárnoucí hrdina tam žije v náručí své milé a žádná nepřátelská moc neprorazí vzdušné opevnění.“

Již s věží Tintagelu zní trouby hlásných, jež zvěstují jitra.

„Ne,“ praví Tristan, „vzdušné opevnění je již prolomeno a toto není divotvorný sad. Leč jednoho dne, milá, odejdeme spolu do Blažené země, odkud se nikdo nevrací. Tam tyčí se hrad z bílého mramoru; u každého z jeho tisíce oken hoří vosková svíce; u každého hraje a zpívá truvér nápěv, jenž nemá konce; slunce tam nesvítí, a přece nikdo nelituje jeho záře: toť Blažená země živých!“

Leč z vrcholu tintagelských věží úsvit již lije světlo na veliké balvany křemene a lazuritu.

(Joseph Bédier: *Román o Tristanovi a Isoldě*,
překlad Eva Musilová)

Tristan a Isolda se dá zkoušet i v Aquaparku Olešná
Zákulisí focení plakátu inscenace

Legendární zdroje Josepha Bédiera

Fragmenty starých francouzských básní dochovaných vydáními Francisqua Michela: Tristan, recueil de ce qui reste des poèmes relatifs à ses aventures (Tristan, sbírka dochovaných básní o jeho dobrodružstvích)

Další fragmenty: Eilhart z Obergu, Gottfried Štrasburský, Bérout, Thomas

První zkouška s parukou aneb Barbarela Zlatovlasá

Profesionálně klidně obličejе zadržovaly vodu v dutině nosní, ušní, krční a lebeční. Noční můra Isoldy

Tristanové si často hráli spolu, Isoldu nechali plavat

Isolda se paruky zbavila,
Tristan neodolal

Fotograf Martin Popelář ani jednou nespadl do bazénu

Mořský příboj v Olešné

Foto Klára Špičková

Láska k lásce

„Ze všech trýzní je ta moje výjimečná, líbí se mi, užívám si ji – moje trýzeň je něčím, co chci, a moje bolest je mým zdravím. Nechápu tedy, čeho se obávám. Vždyť moje trýzeň pramení z mé vůle. Moje vůle se stává mou trýzní. Tak mi vyhovuje toto chtění, že trpím s požitkem. A tak se raduji ze své bolesti, že jsem nemocný rozkoší.“

Chrétien de Troyes

Velmi inspirativním zdrojem pro porozumění tajemství tristanovské legendy je studie Denise de Rougemonta. Obnažuje mýtus v jeho milostné vášni, v původní posvátné prudkosti i v monumentální čistotě. Podává ho i jako ironii proti naší pokřivené společnosti a také neschopnosti vybrat si mezi normou Dne a vášní Noci. Definuje milování jako cestu za poznáním duše západního člověka. A často se u něj setkáme s výkladem lásky nikoliv jako vzájemného porozumění. Odhaluje i její narcistní podobu.

Připomeňme si proto krátce hlavní osu příběhu, který „je vyprávěn pro ty, kdož milují. Ne pro ostatní“.

Král Marc přijme na svůj dvůr synovce Tristana, syna své mrtvé sestry Blancheflor. Samo Tristanovo narození provází neštěstí. Otec mu zahyne a matka zemře hned po porodu. Odtud je odvozeno Tristanovo jméno (Tristan z fr. *triste*, smutný, respektive *tristesse*, smutek). Král Marc si Tristana zamiluje jako svého syna. Tristanovým prvním udatným kouskem je vítězství nad irským nepřítelem Morhautem, který si jako „Mínotaurus“ přichází do Cornwallu vybrat daň v podobě tamních panen a mládenců. Zabije neporazitelného válečníka, ale poraní ho meč napuštěný jedem. Ztratí naději na přežití a král jeho tělo vydá moři v lodce bez vesel. (V archetypálním výkladu snů moře znamená náruč smrti.) Přistane na irském pobřeží, kde ho zachrání Isolda. Ona jediná zná tajemství léku na jed, který sama dala Morhautovi. Nevědomky tak odčihuje svůj díl na Tristanově „první smrti“. Tristan se vrací do Cornwallu ke králi Marcovi. Závistiví rytíři, kteří chtějí zpochybnit Tristanovo nástupnictví, nutí Marca, aby se oženil a zplodil dědice. Král spatří zlatý Isoldin vlas, který přinese na jeho hrad vlaštovka, a lstí jim přislíbí, že se ožení. Ale jen se ženou, které patří onen zlatý vlas. Doufá, že k sňatku tak nikdy nedojde. Jenže

Tristan si vzpomene na Isoldu Zlatovlasou a rozhodne se ji pro krále Marca vybojovat. Isolda s hrůzou po jeho návratu pozná podle úloмку meče vraha svého strýce. Tristan však zabije draka, čímž získá Isoldu. Náleží jemu, ale veze ji Marcovi. Tím zpečetí osud svůj i Isoldin...

Tristan a Isolda je strhujícím příběhem také proto, že v sobě nese téma obrovské vůle k vítězství nad sebou samotným. Láska se zde narodí z antipatie a z nenávisť. O to mocnější je její karma. Tajemství příběhu nám v archetypálních situacích ukazuje, že největším protivníkem, stejně jako učitelem našeho života, jsme my sami. Žádné vnější překážky, nebezpeční draci nebo závistiví nepřátelé. *Tristan a Isolda* není tedy jen dobrodružným příběhem milostných peripetií, ale právě nemilosrdnou cestou za poznáním. Cestou slepce k prozření, které ho oslepí.

Naše milence nesblíží nic pochopitelného, naopak. Když se Tristan vrátí do Irska pro Isoldu, vznikne dokonce otevřené nepřátelství. Vše nasvědčuje tomu, že kdyby si počínali zcela svobodně, nikdy by si sebe navzájem nevyvolili. V románu vypijí čarovný nápoj a zahoří vášní. Znamená to však, že se mezi nimi narodí něžný vztah, který je spojí díky magickému osudu? V celém románu je něha vylíčena v epizodě, kdy milenci utečou a žijí v Moroiském lese. Situace, ve které se ocitli, je mučivě rozporuplná: milují, ale nemilují se navzájem, zhřešili, ale nemohou se kát, protože za svůj hřích nenesou odpovědnost („Jen pro jed mne ona miluje, pryč od ní nemohl jsem pro něj, a ona ode mne...“ – zpověď u poustevníka Ogrina), jdou na zpověď, ale nechtějí se uzdravit, ani se úpěnlivě nedožadují rozhřešení. Jako všichni milenci jsou ve stavu uchvácení, „kdesi mimo dobro a zlo“, ve stavu, který jaksí přesahuje náš společný úděl. V nevyřčeném absolutnu, které je neslučitelné se světskými zákony, ale **pro ně je skutečnější než tento svět**. Fatalita, která na ně doléhá a které se oni se vzdechy poddávají, odstraňuje rozpor mezi dobrem a zlem, vede je dokonce kamsi mimo zdroje všech mravních hodnot, mimo rozkoš a utrpení, mimo oblasti, kde se věci a jevy rozlišují a protiklady vylučují.

Fyzické a psychologické črty tohoto muže a této ženy jsou nanejvýš konvenční a rétorické – on je „nejsilnější“ a ona „nejkrásnější“. On je rytíř, ona princezna atd. Jejich svazek (díky čarovnému nápoji) je opakem skutečného přátelství. Ba co víc, duševní spřízněnost vychází

najevo až ve chvíli, kdy utečou do divočiny, a vášeň v Moroiském lese pohasíná. A prvním důsledkem rodícího se přátelství a spřízněnosti není utužený milenecký vztah, ale přesvědčení, že by se měli ve vlastním zájmu rozejít. V románu se potulují lesem tři roky. Podle jedné z verzí legendy právě tak dlouho trval účinek čarovného nápoje. Podle některých psychologů je to doba, kdy lidské tělo přestává produkovat hormony podporující náš stav zamilovanosti. Tristan poté vrací králi královnu. Isolda sama je šťastnější v milostném neštěstí po boku krále Marca než ve společném životě s Tristanem v Moroiském lese. Víme však, že díky rozchodu milence opět zachvátí milostná vášeň, láska, pro kterou zemřou „on pro ni a ona pro něho“.

Podle Rougemonta nemilují Tristan s Isoldou sebe navzájem tolik jako fakt, že *milují*. V tomto rozporu a druhu egoismu vidí podstatu západní civilizace, jejíž sáhodlouhý seznam literatury se dodnes zabývá láskou a milostnými trojúhelníky. „Kdo by nás posuzoval podle naší literatury, tomu by se zdálo, že cizoložství je jednou z nejvýznamnějších činností, jaké se na Západě věnujeme. **Žijeme přece z krize manželství, ze které odvozujeme nevyčerpatelný repertoár tragických, ale i komických či cynických situací.** Božské právo vášně, svěťácká psychologie, úspěch manželského trojúhelníku na jevišti, vždy jde o projev obsedantního milostného utrpení, které je v rozporu se zákonem. Není to obyčejný únik před příšernou skutečností? Obrátit situaci na mystiku anebo frašku znamená vždy přiznat, že je nesnesitelná... Nešťastně ženatí či vdané, lidé zklamaní, bouřící se, exaltovaní či cyničtí, nevěrní nebo podvádění: ať už ve skutečnosti nebo v představách, pod tlakem výčitek nebo obav, v rozkoši vzpoury nebo v úzkosti pokušení, jen málokdo se nepozná alespoň v jedné z uvedených kategorií. Můžeme připsat vinu pouze manželství, nebo naopak něčemu, co manželskou „smlouvu“ podkopává přímo v našich ambicích? Opravdu je příčinou našeho utrpení „křesťanské“ pojetí manželství, jak si mnozí myslí, anebo naopak určité pojetí lásky, kterému se zdá manželské pouto od základu nesnesitelné, což jsme však zřejmě nepostřehli? Zjišťujeme, že západní člověk přinejmenším stejně miluje to, co ničí manželské štěstí, jako to, co je jeho zárukou. Odkud se vůbec bere toto protiřečení? Pokud se tajemství krize manželství skrývá jednoduše v přitažlivosti zakázaného ovoce, odkud se v nás bere záliba v neštěstí? Jaké chápání lásky prozrazuje? Jaké tajemství našich životů, našeho ducha a možná i naší historie?“

Láska mne spaluje, horečka prahnoucí
stále víc po tom, co pomáhá tomu zlu
a co je živinou mé dlouhé nemoci,
ve které nacházím chorobnou potěchu.
Můj rozum, léčitel mé lásky, rozhněván,
že se jím neřídím, že nedbám jeho rad,
mne opustil a já zoufalý poznávám
pravdivost výstrahy: toužit je umírat.
Mně není pomoci, můj rozum je ten tam,
je jako šílený a nenachází klid;
jak blázen přemýšlím a také mluvívám,
na dosah pravdy jsem a nechci pochopit...

(William Shakespeare: *Sonet 147*, úryvek,
překlad Jan Vladislav)

Rougemont v souvislosti s analýzou *Románu o Tristanovi a Isoldě* hovoří o egoismu, který vede vždy k smrti, ale ta znamená jeho poslední porážku. „Milenci si počínají tak, jako by pochopili, že všechno, co stojí proti lásce, lásku v jejich srdci zaručuje a posvěcuje, ba nekonečně rozněcuje, v okamžiku, kdy se před nimi vynoří absolutní překážka – smrt. (...) Potřebují se navzájem, aby hořeli, nepotřebují však toho druhého takového, jaký je, nepotřebují jeho přítomnost, ale ještě více jeho nepřítomnost!“

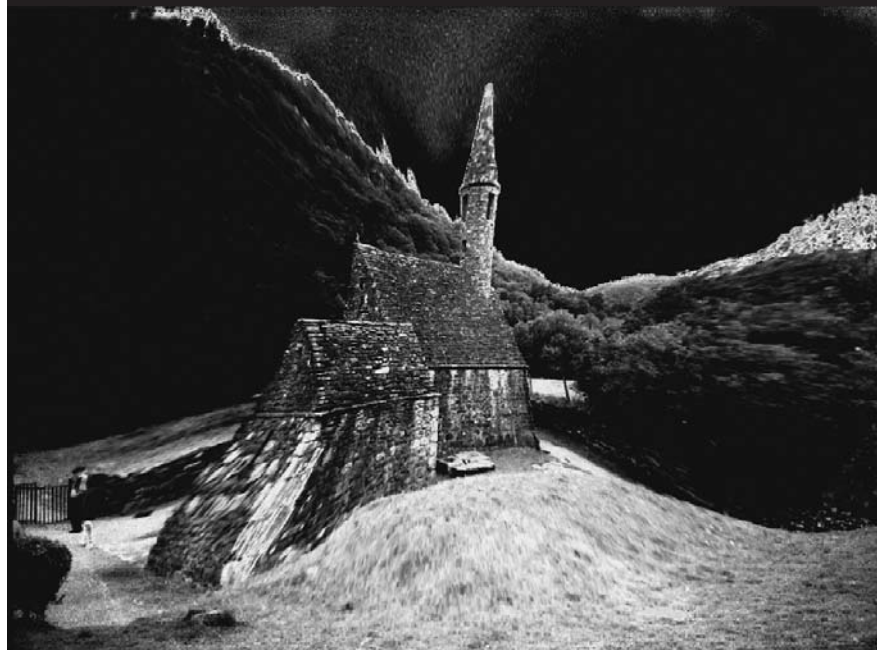
„Souží se, kdo je bez milé!“ „*Mot est dolenz qui pert s' amie...*“, vzdychá Tristan. Stejně tak cítí v hloubce nadcházející noci, jak se rozhořívá tajný plamen rozněcovaný nepřítomností.

Rougemont vyslovuje provokativní otázky, zda překážky nejsou jen nevyhnutelnou záminkou pro rozvoj vášně. Zda nejsou přímo jejich předmětem, čímž můžeme proniknout do hloubky tohoto evropského mýtu. Když Tristana od milenky neodděluje nic vnějšího, což vždy s Isoldou úspěšně překoná, položí mezi jejich těla v Moroiském lese meč. Jeho vlastní překážka je právě tou, kterou nemůže zdolat. A právě v této fázi následného rozchodu má vůle rozejít se větší citovou hodnotu než sama vášně. Král, který zde přistihne milence, vymění Tristanův meč za svůj. Překážku, po které milenci touží, zamění za znak společenské moci, překážku legální a objektivní. Jen tím, že Tristan přijme výzvu i odpuštění královo, dochází k dalšímu dějovému zvratu. Rougemont podotýká, že bez manžela by lásce Tristana a Isoldy nedal více než tři roky. **Isolda je přece žena, kterou si nebereme, protože potom bychom ji přestali milovat – už by nebyla tím, čím je.** Byla by popřením vášně, především té, kterou se zaobíráme. Spontánní milostný zápal korunovaný úspěchem a nenarážející na odpor by netrval dlouho. Ale na palčivost plamene se nedá zapomenout, a právě proto ji milenci chtějí prodlužovat a donekonečna obnovovat. Podle staré tradice tím, že Tristan vybojoval na drakovi Isoldu, ukázal se nejsilnějším mužem. Tato žena mu po právu náleží. Právo silnějšího bylo dokonce povyšováno nad právo krále. Tristan ale Isoldu jednoduše neunesl z lodí, která je veze do Cornwallu, dokonce ani posilněný čarovným nápojem. Tristan se rozhoduje naopak zdolat všechna protivenství, jeho chrabrost mu v tom pomáhá. A když vnější překážky minou, vydá se rytíř na cestu tajnějších, hlubších, řeklí bychom, vnitřních dobrodružství. Formální manželství s Isoldou

Běloroukou je překážkou, kterou si znovu sám dobrovolně uloží. Omyl způsobený stejným jménem (Isolda) je jediným důvodem, proč se Tristan ožení. V této nové zkoušce, která ho rozloží zevnitř, se pokouší zvítězit sám nad sebou. Stává se obětí vlastního hrdinství. Jeho dobrovolná pohlavní manželská čistota je symbolická sebevražda (podobně jako jeho meč mezi těly v lese moroiském). Je to způsob jak očistit touhu a zvítězit nad vášní. Triumf smrti nad životem. Toto přitakání smrti a směřování k ní je podle Rougemonta fascinujícím prvkem západní společnosti. Vášně v ní hraje úlohu očišťující zkoušky. Milenci nevědomky vždy toužili jen po překážkách. Ta nejvrcholnější z nich je smrt. Smrt není krutou náhodou, ale přeměnou. Aktivní vášně Noci jim diktovala osudná rozhodnutí. Kdo by se odvážil přiznat, že baží po smrti? Že nenávidí Den, který ho oslepuje? A že celou svou bytostí dychtí po vlastní záhubě? Šílenci, anebo básníci. Kromě toho – toto vrcholné poznání nelahodí každodennímu pragmatismu, ani davu...

Pokud je pravda, že vášně a potřeba vášně jsou jednotlivými stránkami našeho západního způsobu poznávání, je třeba se zeptat: Není poznávání prostřednictvím utrpení cestou, na niž se odvážně vydávají naši nejjasnozřivější mystici? Erotika v ušlechtilém smyslu a mystika: tyto dvě vášně, ať už je jedna příčinou, či důsledkem druhé, mají stejný původ, mluví stejnou řečí. Možná nám v duši hrají „prastarý hluboký nápěv“, jaký zinstrumentoval Wagner ve svém dramatu:

„Ten nápěv, co se mě ptal a znovu se ptá – Pro jaký osud jsem se narodil? Pro jaký osud jsem byl vyvolen? – Prastarý nápěv mi šeptá: – Abych toužil a zemřel!... Abych umíral touhou!“

Tristan a Isolda, přestože se provinili nevěrou a zavinili mnohá trápení, stali se hrdiny a povýšili lásku na absolutní metu lidského života. Před ní se sklonila víra, čest, sliby, pravidla, vše, co nás sice svazuje, ale z chaosu staví řád. Rytíř Tristan a irská princezna Isolda stvořili přímo spalující chaos, kterým přesto ospravedlnili své činy. Nemožnost žít pohodlně a spokojeně s jinými partnery určila jejich cestu k sebezničení. Zazářili však jako dva drahokamy, jejichž světlo na chvíli protne tmou nekonečné prázdnoty.

Dovětek

Na motivy legendy o Tristanovi a Isoldě, která k nám pronikla hlavně z němčiny, vznikl v druhé polovině 14. století česky psaný rytířský epos zvaný *Tristram a Izalda*. Na základě stejné legendy napsal v roce 1859 Richard Wagner operu *Tristan und Isolde*. Bylo natočeno i několik filmů, nejnovější v roce 2006 s názvem *Tristan a Isolda* od Kevina Reynoldse.

Nebe tě zrodilo, či temných hlubin stíny,
ó Kráso! V očích máš božský i krutý hlad,
směšuješ, zmatená, s dobrými i zlé činy,
a proto možno tě i k vínu přirovnat.

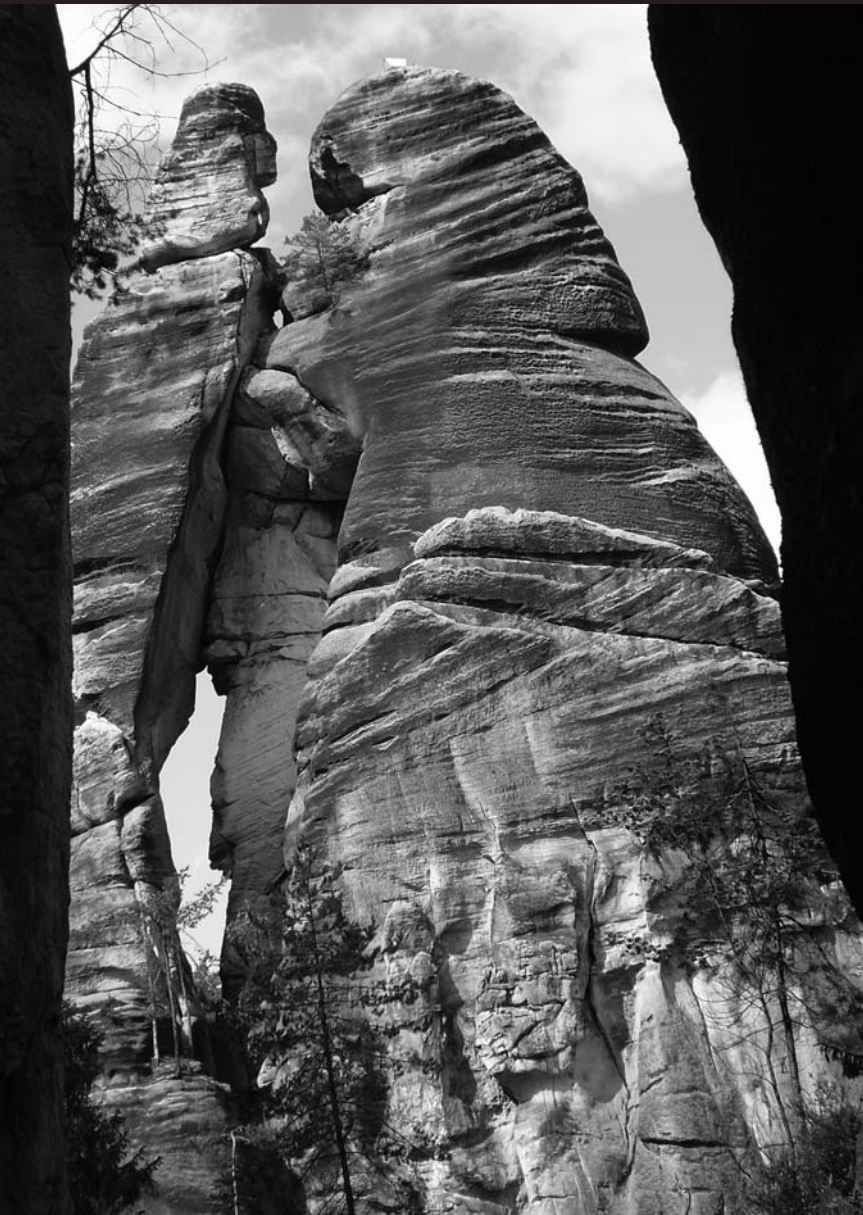
V tvých zrácích mísí se skon slunce s jitřní rosou,
jak bouře večerní parfémy rozdáváš.
Polibky opjíš, tvá ústa amforou jsou,
hrdinům zbabělost a slabým sílu dáš.

Jsi pekla zplozenec, či dcera hvězdné matky?
Osud se před tebou s pokorou sklání níž.
Náhodně rozséváš jak radost, tak i zmatky
a ovládajíc vše, ty za nic neručíš.

Jsi svící, v níž svou touhu prchavost si hojí
žehnajíc plameni za zhoubu žalostnou,
jako když milenec, skloněn nad kráskou svojí,
mrtvole podoben, laská v ní hrobku svou.

(Charles Baudelaire: *Hymna na krásu*, úryvek,
překlad Gustav Franci)

Skála Milenci, Adršpach

„Pro mne je to sestup do hlubin. Času i lidského nitra. Do hlubiny toho, proč je člověk člověkem.“

– rozhovor s režisérem a autorem dramaturgie *TRISTAN A ISOLDA* vznikl před začátkem zkoušení –

Janusz Klimsza několik let působil v činohře jako její šéf, nyní jako režisér v angažmá. S jeho inscenacemi se v Ostravě pravidelně setkáváme po desetiletí, a to nejen v našem divadle. Má na svém kontě kultovní inscenace jako *Prorok Ilja*, *Skleněný zvěřinec*, *Naši furiantí*, *Láska na Krymu*, *Konec masopustu* a mnoho dalších. Nedávno zazářili pod jeho vedením v pražské inscenaci *Deštivé dny* v Divadle Ungelt Richard Krajčo (Cena Thálie 2012) a David Švehlík.

Kdy sis poprvé přečetl román Josepha Bédiera?

Někdy na vysoké škole, to jsem načel kvanta klasiky. Kniha je to poměrně útlá, našťastí, takže jsem ji během psaní dramaturgie přečetl ještě několikrát.

Co tě zlávalo k dramaturgii téhle středověké legendy?

Pro mne je to extrémní pravda o lidských citech. Extrémní v tom, že se s ničím nemaže, neobrušuje hroty, lidský osud vidí v nahotě, která téměř bolí. Jako *Odysseia* nebo starozákonní texty. Láska, která se narodí z nenávisti a naopak. Neustálý rozpor mezi zákonem, mezilidským řádem a základním právem individua prožít život hodný svého jména. Pracuje s podvědomím, všechny ty cesty přes moře, boje v dračích slujích, čarodějné nápoje, celá ta pohádková ambaláž je cestou, která nás vede tam, kam už v sobě nevidíme. Je tam základ doby bronzové či keltské pozadí doby železné, a ty jsou pochopitelně transformací motivů ještě starších. Pro mne je to sestup do hlubin. Času i lidského nitra. Do hlubiny toho, proč je člověk člověkem.

*Ve své první verzi *Tristana a Isoldy* jsi kdysi i hrál. Jak na ni vzpomínáš?*

Byla to první verze a mně bylo třicet, teď je mi padesát a mám prostě víc odžito.

Inspiroval ses v současné dramtizaci i z jiných zdrojů?

Vycházel jsem i z fragmentů trubadúrských básníků, jako byli Gottfried von Strassburg nebo Wolfram von Eschenbach. Z Thomase Maloryho jsem načerpal jakousi dobovou atmosféru – z jeho cyklu o rytířích Kulatého stolu, ačkoliv v češtině vyšla jeho *Smrt krále Artuše* bez fragmentů o Tristanovi a Isoldě. Také jsem čerpal – a to poměrně hodně – z historické či antropologické literatury a z textů literární komparistiky.

Byly pro tebe podnětné některé filmy?

Pár filmů jsem cíleně zhlédl, ale zásadní inspirace byla literární.

Kdybys měl příběh pojmenovat obrazem, který je pro něj nejcharakterističtější?

Zřejmě závěrečný obraz. Jsou v něm jen ženy, muži jsou vybití. Obsah toho obrazu neprozradím, tím bych prozradil pointu.

Jak důležitou složku v představení bude hrát hudba?

Použijeme dobovou hudbu – emoce v ní uložená je blízka době, kdy tyto legendy byly poprvé zapsány. Je to jakási emoční matrice a bude rozhodně podstatná.

Bude se zkoušení něčím lišit od zkoušení jiných inscenací? V čem?

Zřejmě to bude práce náročná na fyzickou kondici. Velmi zásadní je i míra stylizace – to všechno musíme najít, na to není muštr. Hodně bude i záležet na práci se scénou – scénografie v této inscenaci bude suplovat mnoho prostředí, takže bude jaksi nadstandardně variabilní a zvládnout onu „mechanickou“ část inscenace asi nepůjde ze dne na den.

Klára Špičková

Kdo odhalí světu nevýslovně hlubokou,
tajemnou příčinu?

(Richard Wagner: *Tristan und Isolde*)

V programu byly použity některé citace:
Joseph Bédier: Román o Tristanovi a Isoldě
Denis de Rougemont: Západ a láska
Eva Uhlířová: Předmluva k Románu o Tristanovi a Isoldě
Úvod Gastona Parise (k Románu o Tristanovi a Isoldě)

Jsem bůh a zrozený jsem z bohů,
teď však pouze trpím.

(Ja Mání: *Osud duše*)

JANUSZ KLIMSZA

dramatizace, režie

Studoval herectví na Státní vysoké škole divadelní v polské Vratislavi a divadelní režii na pražské DAMU. Režiroval v českých a polských divadlech, je také autorem jevištních výprav a divadelních adaptací. Byl pedagogem oboru herectví na Janáčkově konzervatoři v Ostravě. V letech 2001–2004 působil v pozici uměleckého šéfa ostravského Divadla Petra Bezruče a v letech 2004–2008 byl uměleckým šéfem činohry Národního divadla moravskoslezského. Zde vytvořil řadu pozoruhodných inscenací, např. *Strakonický dudák*, *Molière*, *Povídky z fastfoodu*, *Bambini di Praga*, *Bavič*, *Ideální manžel*, *Konec masopustu*, *Marat/Sade*, *Poprask na laguně* aj. Od roku 2008 pracuje v NDM jako kmenový režisér činohry. Janusz Klimsza je oceňován také za své režie na tzv. malých scénách nebo v experimentálních prostorech. Za inscenaci na dole Hlubina *Pestré vrstvy* získal roku 2011 Cenu Divadelních novin za nejlepší alternativní režii. Je nositelem řádu premiéra Polské republiky za zásluhy o polskou kulturu. Překládá z polštiny. Je nositelem prestižní ceny polských kritiků Zlatá maska, držitelem několika cen na mezinárodních divadelních festivalech. Spolupracuje s Českou televizí a Českým rozhlasem a věnuje se také literární tvorbě. V sezóně 2012/2013 činohra NDM uvedla jeho dramaturgii Bédierova románu *Tristan a Isolda*, kde se ujal i režie.

KLÁRA ŠPIČKOVÁ

dramaturgie

Narodila se roku 1978 v Děčíně. Na gymnáziu Schola ludus získala třikrát po sobě cenu za nejlepší autorskou hru (*Divadelní festival soukromých škol*). S Karlem Tománkem založila *Rodinné divadlo Hlína*, kde inscenovali převážně její texty. Po přijetí na Divadelní fakultu JAMU (hlavní pedagogové: Václav Cejpek a Antonín Přidal) studovala obor divadelní dramaturgie spolu s televizní a rozhlasovou scenáristikou, hostovala v Národním divadle v Brně, režírovala inscenaci *Capo comico*, dramaturgovala v Divadle Polárka. Spolupracovala zpočátku hlavně s režisérem Janem Mikuláškem: *Klub sebevrahů* (dramatizace), *Yepeto*, později v Ostravě *Caligula*, *Herkules a Augiášův chlév*, *Fantom Morrisvillu* nebo *Královna Margot*. Tato hra, kterou napsala volně na motivy románu A. Dumase, byla roku 2006 uvedena také ve Velkém divadle (DJKT) v Plzni.

Do Národního divadla moravskoslezského ji ještě jako studentku JAMU angažoval v r. 2002 šéf činohry Juraj Deák (spolupráce na inscenacích *Krvavá svatba*, *Můj boj /Mein Kampf/* aj.). S ním vytvořila autorské libreto muzikálu *Carmen* (2003), který uvedli v Divadle Na Fidlovačce (v r. 2009 muzikál uvedlo divadlo v Uherském Hradišti). V NDM se od r. 2002 dramaturgicky či spoluautorsky podílí na řadě činoherních inscenací (*Kouzelník z Lublinu*, *Cabaret*, *Molière*, *Fantom Morrisvillu*, *Královna Margot*, *Ostatní světy*, *Válka s Mloky*, *Amadeus*, *Cenci*, *Kuřáčky*, *Slož mě něžně*, *Trable s Harrym* aj.).

Pravidelně hostuje v Divadle Na Fidlovačce (muzikály: *Carmen*, *Balada pro banditu*, *Funny Girl*, *Millie*, *Hvězdy na vrbě* aj., hry: *Nevyléčitelní*, *Stvoření světa*, překlad *Nejlepší kamarádky*, s Pavlem Šimákem zde vytvořila jevištní adaptaci *Hostince U kamenného stolu* a řadu dalších inscenací). Spolupracuje také s Českou televizí, hostuje v Divadle J. K. Tyla v Plzni, píše do *Otazníků historie*.

DAVID BAZIKA

scéna

Narodil se v roce 1974 v Praze, kde rovněž studoval Fakultu architektury ČVUT a scénografii na DAMU. Nejprve se profesně věnoval televizní a filmové scénografii, posledních deset let ale převažuje práce pro divadlo. Od roku 2008 žije a pracuje také v Ostravě, jejíž půvab mu odhaloval režisér Radovan Lipus. Od roku 2010 je kmenovým scénografem a šéfem výpravy Národního divadla moravskoslezského, které považuje za svůj divadelní domov a kde se všemi čtyřmi soubory spolupracoval na vzniku více než třiceti inscenací. Mezi další scény, kam se opakovaně vrací jako jevištní výtvarník, je možné zmínit Divadlo na Vinohradech, Divadlo Na Fidlovačce, Moravské divadlo Olomouc, Divadlo J. K. Tyla v Plzni, Švandovo divadlo, Národní divadlo Brno a další. Vítaným doplňkem jevištní práce jsou scénicko-architektonické návrhy a realizace muzeálních expozic (Ringhofferův pivovar ve Velkých Popovicích, Svět lovců mamutů – Přerov Předmostí, Kdo jsou lidé na Hlučínsku). Má rád velké divadelní prostory, komorní kinosály a Český rozhlas 6. A ještě více hory pod sněhem a lyže na nohou.

TOMÁŠ KYPTA

kostýmy

Narodil se v Plzni roku 1967. Studoval SOŠV na Hollarově náměstí v Praze. Potom načas pracoval jako kulisák a technik v tehdejší Realistickém divadle v Praze. Pokračoval studiem na DAMU, obor scénografie, které přerušil a nedokončil. Od roku 1990 se věnuje profesi kostýmního výtvarníka na volné noze. Pracoval téměř ve všech divadlech v Čechách s režiséry všech generací, např. Jiřím Seydlerem, J. A. Pitínským, Radovanem Lipusem, Jurajem Deákem, Michaelem Tarantem, Martinem Otavou, Karlem Brožkem ad. Od roku 2001 do roku 2004 působil v angažmá v Městském divadle v Bremerhavenu, kde vytvořil dvacet pět kostýmních výprav pro činohru, operu, operetu a muzikál (*Koně se také střelí, Evžen Oněgin, Così fan tutte, Bludný Holanďan, Pipi Dlouhá punčocha, Žebravý student, Klec bláznů* ad.). Hostoval v Městském divadle v Augsburgu (*Beatrix et Benedicte*), dále v Městském divadle v Klagenfurtu (*Rigoletto*). Za kostýmy do inscenace *Čajka* v režii Davida Drábka byl nominován na prestižní slovenskou cenu DOSKY 2012. V současnosti spolupracuje především s Michalem Langem (*Peníze od Hitlera, Zkrocení zlé ženy, Petrolejové lampy, Kupec benátský, Rok na vsi, Krvavá svatba* ad.). Spolupracuje také s Jihočeským divadlem v Českých Budějovicích, např. s režiséry Jiřím Menzelem, Martinem Glaserem, Josefem Průdkem a dalšími.

MAREK TICHÝ

šerm, souboje

Je uměleckým šéfem agentury GRYFF a předsedou Společnosti pro zachování kulturního dědictví historie a romantiky. Je také členem prezidia České asociace šermířů. Založil šermířskou školu „první slezské šermířny“. Působil jak lektor herecké školy MASH a dva roky na Státní konzervatoři v Ostravě. Pro Českou televizi v Ostravě a pro Národní divadlo moravskoslezské již řadu let pracuje v oboru choreografie a odborného poradenství. Stejně tak se podílel na odborné spolupráci v Divadle Petra Bezruče, ve Slezském divadle Opava, v Moravském divadle v Olomouci, v Těšínském divadle. Účinkoval a vytvořil choreografii k řadě inscenací činohry, baletu, opery a operety, např. *Hamlet, Jakub a jeho pán, Don Juan a Faust, Fiesco, Hrbáč, Cyrano, D'Artagnan, Tři mušketýři, Dalibor, Nabucco, Aida, Turandot, Radúz a Mahulena, Crazy for You, Hobit, Zorba, Manon, Limonádový Joe, Romeo a Julie...* Účinkoval či vytvářel choreografii i k filmu a v televizi (*My Giant, Joan of Arc, Král ozvěny, O ztracené lásce, Strážce duší, Lesní svět, O statečném Mikeši*). Psal scénáře či režíroval slavnosti a ceremonie – *780 let Opavy, 750 let města Příbor, Otevírání lázeňské sezony Karlovy Vary, 700 let města Vítkov, 45 let města Havířov, 700 let Vysoké Mýto, 610 let Valašské Meziříčí, Frenštát, 250 let Čadca, 600 let Frenštát p. R., Kaplice, Uničov, Šumperk, 500 let Blansko, Pálavské vinobraní Mikulov, Desná, Frýdek-Místek, 750 let města Trutnov, 700 let Trnava*, ad. Stal se spoluvítězem „Internationale Deutsche Meisterschaft im Szenischen Fechten“ Berlin 2006.

Podle jedné legendy žije na světě pták,
který zazpívá jen jednou za život.
Od chvíle, kdy vyletí z hnízda, hledá
trnitý strom, a neustane, dokud ho nenalezne.
Potom se v těch nehostinných větvích rozezpívá
a na nejdelší a nejostřejší trn se nabodne.
Umíraje se vypne ve smrtelných mukách
a krásněji než skřivan či slavík zazpívá píseň,
za kterou zaplatí životem.
Ale celý svět zmlkne a naslouchá
a Bůh na nebesích se usmívá.
Alespoň tak praví ona legenda.

(Colleen McCullough)

Joseph Bédier (1864–1938) – Janusz Klimsza (1961)

Tristan a Isolda

1. Tristan

(Jeptišky leží křížem na zemi na koberci heraldických růží)

Abatyše Libo-li vám vyslechnout pěkný příběh o lásce a smrti? Je o rytíři Tristanovi a Isoldě královně. Poslyšte, kterák se k veliké radosti i k velikému žalu milovali, a potom týž den z lásky umřeli. On pro ni a ona pro něho.

(Říká to plná zloby a ironie, tečou jí slzy bezmoci. Na její znamení jeptišky vytahují zpod sebe hole, rozhrnují koberec a vytahují ze země zetlelá těla Tristana a Isoldy – jsou od hlíny a omývají je – pieta)

Abatyše *(volá)* Rivalen z Lonnoisu, Rivalen z Lonnoisu es mort, la vie Morgan...

(Špalířem prochází Blancheflor. Jeptiška, určena Abatyší pro tuto roli, nese mrtvolu Rivalena. Složí ji stejně jako štít a meč na zem. Mrtvého Rivalena ve zbroji větší jeptišky na kladku, jako by jej vtahovaly na koně, Rivalen visí nad otevřeným hrobem.

Jeptišky omývají nahá těla Tristana a Isoldy – omývání malých dětí. Isoldu pak balí do plátna a zanesou ji do „Irska“, tam ji oblékají do královských šatů. Blancheflor – jako Madona – drží dospělého syna Tristana na kolenou)

Blancheflor Blancheflor řekla – Synu, smutna jsem tě porodila, smutné je moje první uvítání, pro tebe je mi i smutno umírat. A ježto jsi tak přišel na svět v žalu, bude ti jméno Tristan. Řkouc tato slova, políbila ho a políbivši, zemřela.

(Jeptiška přetne mečem provaz, pupeční šňůru, na ní se oběsí Blancheflor a jeptišky pohrbí Rivalena i Blancheflor v otevřených hrobech. Odtáhnou Rivalena jako mrtvého býka z arény. Jevišťe je prázdné, uprostřed sedí Tristan.

Příběhnou jeptišky – sedící Tristan jako malý chlapec hledí na ně nahoru, nedětským, dospělým zrakem zkoumá hry dívek kolem něj, občas k některé vztáhne ruku, jako by chtěl prozkoumat ženu dotekem. Dívky se smíchem uhýbají, vstoupí Gorvenal, odhání ženy mečem, jeptišky se koketně rozprchnou a stojí v uctivé vzdálenosti. Se zájmem sledují Gorvenala, ten pokládá druhý meč před Tristana)

Gorvenal Když nastal čas odejmout jej ženám, svěřili Tristana moudrému učiteli, Gorvenalovi, dobrému zbrojnoši.

(Gorvenal jej udeří přes záda plochou stranou meče – Tristan chlapec – se rozpláče. Jeptišky zpívají soucitné žalmy. Situace se několikrát opakuje – Tristan sedí mlčky – vsedě „vyrostl“. Tělesné napětí – po několikerém úderu meče – Gorvenal jako zenový roší – Tristan vyskočí, následuje rychlý sled šermířských pozic. Jeptišky zvedají intenzitu žalmů, pak ticho. Jen Gorvenal a Tristan mlčky a těžce vydechují po namáhavém souboji.
Zatmívačka)

2. Morhaut

(Ve tmě na irské straně nařikává melodie. Vědmy. Isolda fouká pod kotel. Oheň, páry. Vaří se šlahouny bylin. Ze tmy vystoupí Morhautova tvář. Morhaut mluví tlumeným hlasem, kdysi v souboji mu proťali hrdlo)

Isolda Tady je jed, o který si mne žádal, strýče.

Morhaut Necht' boj se ten, kdo bude tvým protivníkem, Isolda.

(Isolda podává strýci jed, sundá si z hlavy kapuci. Po ramenou až k pasu se rozlijí vlny rusých vlasů. Září, když Isolda odchází)

(Ve tmě jdoucí louče)

Gorvenal Králi Marcu z Tintagelu, toť Tristan z Lonnoisu,
syn tvé sestry Blancheflory.

Marc Vítám tě, synovče. Leč v době smutku přicházíš.

(Bubny – zdola vystoupí Morhaut a dva irští pánové – štitonoši)

Morhaut Králi Marcu, slyš naposledy vzkázání mého
pána, krále irského. Vyzývá tě, abys zaplatil
poplatek, který mu dluhuješ. Káže ti, abys
dnešního dne vydal tři sta paniců a panen z rodu
cornwallských. Má loď je odveze, by se stali
našimi nevolníky.

(V tichu nějaký zvuk, dětské foukačky, vítr)

Leč chce-li kdo z tvých velmožů dokázat bojem,
že vymáhám poplatek proti právu,
přijímám jeho výzvu.
Kdo z vás, páni z Cornwallu, chce
se mnou se bít za vyproštění této země
z poddanství?

Abatyše A všichni mlčeli...

*(Říká to se satisfakcí zahořklého člověka. Muži nebyli už před tím,
než se vzájemně vybilí)*

Morhaut Kdo z vás přijme moji výzvu, páni
z Cornwallu? Nabízím mu pěkný boj.
Na ostrově Svatého Samsona v širém moři
se utkáme muž proti muži a sláva, že se toho boje
odvážil, padne na celé jeho pokrevstvo.

Abatyše Leč všichni stále mlčeli a Morhaut podobal se
islandskému sokolu zavřenému do klece
s malými ptáčky. Jakmile vstoupí, všechno
oněmí...

Morhaut Nuže, páni z Cornwallu, jeví-li se vám to
šlechetnější, vyberte své děti losem, já si je
odvezu. Nemyslil jsem však, že tuto zemi
obývají toliko otroci.

Tristan *(Marcovi)* Pane můj a králi, ráčíš-li mi udělit tu
milost, půjdu se bít.

(Bubny)

*(Boj. Odehrává se vzadu. Vpředu lidový trh, sázky na vítěze, pak
nějaká nepodařená rvačka, coby pandán ke skutečnému souboji?)*

Abatyše Morhaut! Morhaut la vie! Tristan es mort!

*(Ječivý zvuk rohů. Dav stojí, jeptišky pokleknou za ženami. Pohybují
jejich závoji, iluze mořského větru.*

*V Irsku přichází k moři Isolda. Volá do složených dlaní. Brangiena
hýbá její šatem)*

Isolda Morhaauuut! Mooorhaauuut!!!.....

(Zatmívačka)

Zpěv Du woerest Zwaere baz genant
Juvente bele et la riant!

(Na zemi leží dvě těla. Gorvenal se skloní nad oběma)

Gorvenal Morhaut bil se dobře. Tristanův meč je
zvrubován a úlomek jeho čepele tkví
v Morhautově lebce.

Marc Tristane... můj Tristane... Žije?

Gorvenal Brzy bude mrtev, pane.

Marc Byl tak mladým, k čemu mu byla celá
udatnost?

Gorvenal Jest mu zemřít, pane.

Marc Ještě žije. Nechte jej ležet ve věži větrů.
Morhautovo tělo zašijte do kůže z býka.
Pošlete jej zpátky. Tento úlolek meče jest
naš poplatek Irsku.

*(Šítionoši odtahují Morhautovo tělo. Nářek žen. Plačky.
Zavěsí Morhauta na lodi – sjede ráhno s černým praporem)*

Marc Pak se ukáže.

*(Jeptišky nesou Tristanovo tělo k platformě, na ní leží jak na hinduis-
tické věži mlčení. Tělo, kůly i platformu natírají vápnem, spolu s Gor-
venalem)*

Abatyše Tristan chřádl. Otrávená krev mu prýštila z ran.
Linul se z nich tak odporný zápach, že jej
všichni opustili. Všichni krom věrného
Gorvenala.

*(Gorvenal strhává Tristanovi splepené obvazy. Teče černá krev. Roz-
řezává mu shnilé maso z ran. Hází jej jeptiškám v černém, supům.
Ty maso rychle sbírají, perou se o ně jako skuteční mrchožrouti)*

Tristan Příteli, jest mi zemřít. Přivaž mne k prámu.
Vydám se ještě na nejisté moře. Nevím, snad
tam, kde bych našel, kdo by mne vyléčil.

*(Mezitím průvod s Morhautovým tělem dorazil k Isoldě. Ta rozřeže
zašitou kůži, brnění a vrhne se na Morhautovo tělo. Vyje jako pes.
Vlkodlačí žena. Bubny. Když prohlíží Morhautovo tělo, vypadne ulo-
mený hrot meče)*

Isolda Prokletý, tisíckrát prokletý buď muž, který tě
zabil, strýče! Tisíckrát proklet buď ten, jemuž
patří ten úlolek železa! Tisíckrát proklet
buď jeho život!

*(Během zařikávání v gaelštině, v jakémsi keltském jazyce, upadne
do transu)*

(Tristana mezitím sundají z kůlů)

Gorvenal Ať zemře na moři, jak si přál, pane.

Marc Bůh buď lítostiv.

*(Gorvenal pošle platformu – vor na širé moře. Tristan sám uprostřed
prázdné plochy. Ženy nosí vodu ve džberech a vylévají ji k přídí voru.
Iluze mořských vln. Pak se přidají ženy nesoucí v koších prádlo.
Irský břeh. Ženy palicemi buší do prádla na kamenech. Pomalu při-
jdou k Tristanovi. Ženy jsou v černém – vdovy. Z žen, které obstou-
pily Tristana, se otočí jedna, Abatyše)*

Abatyše Běda, onen břeh byla země irská a jeho paní
Isolda o zlatých vlasech. Ona mohla vyléčit
Tristana mocí kouzel, leč ona jediná mezi
ženami přála si jeho smrti.

(Brangien přivede Isoldu)

Brangien To je ten muž, Isoldo.

*(Brangien Isoldu miluje, líbají se nad Tristanovým tělem. Je to po-
hanský svět, kde neplatí křesťanské normy, hihňají se jeho přítom-
nosti. Raněný muž je pro ně atrakce. Brangien bere palici od jedné
z pradelen)*

Brangien Zabijeme ho, má milá paní?

*(Isolda se sklóní nad Tristanem, oba mají pásy přes oči, sundají je
až v okamžiku, kdy vypijí nápoj lásky.
Poznávají se skrze dotyk. Hřívá Isoldiných vlasů zakryje Tristanovu
tvář, ten chytne pramen jejích vlasů)*

Tristan Kdo jsi, paní?

Isolda Jsem Brangiena.

Brangien *(s vášní)* Zabijeme ho?

Isolda Proč?

Brangien Je tu cizí.

Tristan *(k Brangien)* Kdo jsi ty, krásná paní?

Isolda To je Iséut, Isolda s rusými vlasy.

(Tristan střídavě otáčí hlavu za hlasy obou)

Isolda Je silný, jeho tělo je silné. Chci ho léčit.

(Nesou Tristana jako kořist na větví k lázni. Isolda omývá vápno z Tristanova těla. Tristan se chytne jejích vlasů)

Tristan Proč to činíš, krásná paní Brangieno?

Isolda Jsi udatný? Zajisté jsi. Jsi urozený. A tvé tělo je silné.

Tristan Jsem jen poutník, paní.

(Isolda mu přiloží prst na ústa, aby mlčel)

Isolda Chci, abys zabil vraha Morhautova. Přísahaj, že zabiješ vraha Morhautova.

Tristan Přísahat mohu jen Bohu a svému Pánu.

(Isolda jej políbí)

Isolda Pro mne tak učiníš.

(Tristanovi zůstane v dlani Isoldin vlas)

Abatyše Tristan byl znetvořen Morhautovým jedem, když však Isoldou léčen, nabíral půvab mládí, seznal, že třeba jest uprchnout, a po mnoha protivenstvích přistál v zemi cornwallské.

(Ze zadního jeviště na svých otrocích přijedou pánové z Cornwallu. Otroci jsou oděni v prapory svých klanů. Zatmívačka)

3. Isolda

Andret Že přemohl Morhauta, to samo už pěkný div. Jak se však téměř mrtev mohl plavit po moři? Kdo z nás, páni, by mohl řídit člun bez plachty a vesel?

Gondoine To čarodějové prý dovedou. V jaké zemi našel lék na své rány? Omámil i srdce krále Marca.

Denoalen Stane se králem, pánové, a vy budete držet půdu od černokněžníka.

(Vystoupí král Marc)

Andret Pane, pojmi za ženu dceru královskou, by dala tobě i zemi dědice.

Gondoine Pokud tak neučiníš, stáhneme se do tvrzí a vypovíme tobě boj.

(Vytáhnou meče, točí se na svých otrocích jako na neklidných koních. Ze zadního jeviště vběhnou dvě jeptišky v černobílých hábitech. Běhají po prostoru, jako by byly spojeny vláknem, které drží v ústech)

1. jeptiška V té chvíli vletly oknem rozevřeným k moři dvě vlaštovice, jež stavěly si hnízdo, smějí se, líbají na ústa.

2. jeptiška Ze zobáčku vypadl jim dlouhý vlas, jenž třpytil se jak sluneční paprsek.

*(Dívky, uvolněny ze vzájemného sevření, „odletí“.
Marc přistoupí k vlasu, sevře jej v pěsti)*

Marc Abych vám vyhověl, pánové, pojmu ženu, vyhledáte-li mi tu, kterou jsem zvolil.

Denoalen Zajisté vyhledáme, nuže, která to jest?

Marc Ta, již patří tento vlas, a vězte, že nechci žádnou jinou!

(Otevře dlaň. Vnitřek dlaně září)

Denoalen A odkud máš, pane, tento vlas? Z kterého je kraje?

Marc Mám jej, páni, od krasavice se zlatým vlasem. Přinesly mi jej dvě vlaštovice, ony vědí, ze kterého je kraje.

(Ohromný smích krále Marca, pánové rozezlení seskakují z „koní“, odcházejí)

Marc Vidiš, synovče, přísahal jsem, že dokud budeš žít, nevstoupí žena na mé lože. Ať tedy hledají tu, o níž ví jen ptáci!

Tristan Nedobře činiš, králi. Jest pro mne hanbou podezření, že miluji tě zjištně. Leč nadarmo připravil jsi tento výsměch. Já přivedu ti královnu se zlatým vlasem!

*(Spouštějí se ráhna, z koní se stanou nosiči, nosí sudy, bedny, koše s proviantem, živé husy? Vypravuje se námořní poselstvo pro Isoldu.
Hudba.
Posádka se opije, spí. Rozjařená hudba utichá. Nervní, pulsující*

ticho – příboj. Mezi dvěma plachtami proklouzne Abatyše. Rozhrne plachty jako dílce stanu)

Abatyše Přistáli na břehu irském, kde od času Morhautovy smrti pekli plavce zaživa v přístavu. A toho dne poslyšeli řev tak strašný, že mohl být hlasem samotného ďábla.

(Muži vejdou do sluje)

Tristan Pověz mi po pravdě, paní, čím je tento hlas? Nic neskrývej.

Abatyše Věru, pane, pochází od pyšného a ohavného zvířete. Každého dne vyjde ze svého doupěte a žádá pannu. A jakmile ji má ve spárech, zadává ji.

(Říká to se satisfakcí panny, kterou bestie nepozře, tak je neatraktivní. Když odchází, hodí vějíčku?)

Dvacet udatných rytířů se pokoušelo zvíře zabít, leč spatřivše je, utekli všichni. Však ten, kdo to dokáže, dostane Isoldu zlatovlasou, dceru královskou.

(V pozadí Isolda sedící na kotli. Pára. Ze sluje vylézá „mnohohlavá“ bestie – několik mužů ve stejné zbroji jako Tristan)

(Tvor se rozdělí na jednotlivé zrcadlové obrazy samotného Tristana)

Tristan Pověz mi, dobrá paní, odkud přichází ta bestie?

(Tristan stojí uprostřed kruhu, ze všech stran obklíčen sám sebou)

*(Tristan tvora nevidí, je to boj naslepo, podle sluchu.
Všichni Tristanové nakonec leží na zemi poraženi)*

(Brangien stojí nad Tristanem, přikryje jej plátnem. Přejde Isolda, na její pokyn je Brangien prudkým pohybem strhne)

Brangien To je ten, jenž zabil draka.

Isolda To je ten, jehož jsem vyléčila. Vrátil se, aby splnil svůj slib. Jeho udatnost je stejná jako jeho krása.

Brangien Přílbice je z dobré oceli, stejně jako jeho meč.

(Isolda bere do ruky meč, náhle zjistí, že úlolek hrotu chybí, sáhne za živůtek, vytáhne z relikviáře chybějící zlomek)

Isolda Tys Tristan Lonnoiský, vrah Morhauta, zhyň nyní ty!

(Isolda chce Tristana zabít jeho mečem)

Tristan Poslyš mne, dcero královská! Zabil jsem snad Morhauta zákeřně či úskokem? Což mne nevyzval? Bránil jsem životy. Pro tebe, dívka, pak bil jsem se s drakem.

Isolda Proč přál sis mne dobýt? Pravda, kdysi Morhaut odvážel na lodi panny cornwallské. Tak ty z pomsty chceš odvézt tu, jež drahá mu byla mezi pannami!

Tristan Nikoliv, leč přilétly na Tintagel dvě vlaštovice s tvým vlasem. Domníval jsem se, že přinášejí mi mír a lásku. Proto plavil jsem se přes moře. Hle, toť tvůj vlas všitý do mého pláště.

Abatyše Isolda vzala do rukou plášť i meč i dlouze se odmlčela.

Isolda Pak políbila jej na ústa na znamení míru.

(Isolda vystoupí na pódium)

Isolda Můj králi, je zde muž, který zabil draka. Odpustíš mu jeho někdejší viny, ať jsou jakkoli velké? Otče... odpusť mu jeho vinu. Odpusť mu vinu, králi, a polib mne na znamení, že daruješ jemu milost, a na znamení smíru.

(Isolda přistoupí ke králi, ten políbí Isoldu)

Isolda Toť Tristan Lonnoiský, vrah Morhautův.

(Irští páni vytáhnou šípy, míří na Tristana)

Isolda Otče, ten muž zabil draka, vydej mu tedy mne, svoji dceru.

(Když po krátké pauze král pošle Isoldu Tristanovi, rytíři pozvednou luky, mračno šípů letí nad Tristana)

Tristan Páni irští, zabil jsem Morhauta, leč přeplul jsem moře, abych nabídl dobré odškodné. Isoldu, kterou jsem dobyl na drakovi, povezu králi cornwallskému, který ji pojme za svou choť. Zde ji беру jménem krále, coby záruku míru.

(Isolda nepřičetně zařve, raněná hanbou a studem. Abatyše vypustí zpod kutny malou Périnné, dítě, mladší Isoldinu sestru. Drží jí pevně hlavu, aby neuhýbala zrakem, což ovšem malá Périnné nemíní, velmi zvědavě si vše prohlíží)

Abatyše Sestřička Périnné, dítě, hledělo na Isoldu třesoucí se studem. Tristan získav ji, pohrdl jí a předhodil jinému.

(Vytí Isoldy. Vyrve jednomu z pánů meč, ale Tristan odrazí její vztekly útok. Isolda leží na zemi ponížena. Nikdo jí nepomůže, byla to její volba.

Vrhne se ke kotli. Objímá jej. Bezmoc a poslední záchvěvy v pohanském světě. Tristan ji pomalu silou odtrhne od kotle. Nese ji na

lod jako kořist. Isolda zuřivě vyje. V popředí jí celou dobu sleduje Abatyše, jako by ona byla hlavním aktérem této bolesti.

Zatmívačka)

4. Čarovný nápoj

Abatyše určí jednu z jeptišek jako královnu matku, Brangien strojí Isoldu jako pohanskou nevěstu – královnu. Asistuje Périnné. Když se Isolda vytrhne a ostentativně usedá na jeden ze sudů, královna podá láhev Brangien)

Irská královna Périnné, mé dítě, ty máš doprovázet Isoldu do země krále Marca a miluješ ji oddanou sesterskou láskou. Zde vezmi, Brangieno, tuto nádobu s vínem a pamatuj – skryj ji tak, aby ji nespatriilo lidské oko. A ničí ret se jí nedotkl. Až nadejde svatební noc, manželé zůstanou o samotě. Pak podáš ji králi Marcovi a Isoldě, aby ji společně vypili. Taková je moc toho nápoje, že co jej společně vypijí, budou se milovat navždy. V životě i ve smrti.

(Muži nakládají lod, plachty, ráhna)

Isolda Kam vlekou mne ti cizinci? Ke komu? Zlořečeno budiž moře, které mne nese. Raději bych zemřela.

Tristan Paní, královno.

Isolda Odejděte, pane. Lstí jste mne podvedl. Zabil jste mi strýce a mne vyrval matce i rodné zemi. Budu vás nenávidět, dokud mne neobejme smrt.

(Plachty nehybně visí. Žár. Tristan zajde za plachtu)

Muž Žízníme, pane. Uvízli jsme v bezvětrí.

Tristanův hlas Přiražte k ostrovu a naplňte sudy vodou.

(Tristan promluví k Brangien)

Tristan Odejdi, paní, já promluvit chci s královnou, leč ty mi v tom bráníš.

Isolda Jak by ti má krásná družka mohla zbraňovat hovořit se mnou? Obě jsme vydány v plen tvé moci.

Tristan Brání mi k tobě promluvit přítomnost jiné ženy.

Isolda Odkdy se bojíš žen, rytíři? Nuže, odejdi na zem, má milá Brangieno. *(k Périnné)* Odejdi i ty, sestro.

Périnné Jsem dítě, paní. Rytíř Tristan mluvil o ženách.

Tristan Ona nechť zůstane.

Abatyše I vystoupili na břeh všichni. Na lodi zůstala jen Isolda a dívka Périnné, irská princezna.

Isolda Přines mi nějaký nápoj, Périnné.

Périnné Paní a sestro, zde jest víno.

Abatyše Nebylo to víno, byla to vášeň, byla to hořká rozkoš a úzkost bez konce a smrt.

(Isolda se napije a podá víno Tristanovi, změna světla. Isolda a Tristan si vzájemně sejmou pásku z očí. Hledí na sebe. Jejich prozření se podobá opilosti vínem. Vstoupí Brangien)

Brangien Běda mně. Zlořečený den, kdy jsem se narodila!

(Brangien se snaží chytit Isoldu, jež nic nechápe, a přimět ji vyzracet víno. Tristan ji popadne a ztluče jako neposlušnou služku)

Brangien *(v slzách)* Isoldo, přítelkyně, a ty, pane Tristane, vypili jste dnes svoji smrt.

(Zatmívačka , hudba)

(Večer, za plachtami stíny námořníků, hudba, Gorvenal hraje na píšťalu, malá Périnné tančí, k plachtě přistoupí Tristanův stín)

Isolda Vejdi, pane můj.

Tristan Proč nazýváš mne svým pánem, královno? Což nejsem tvůj poddaný, abych tě ctil a miloval jako svou královnu a paní?

Isolda Ty víš, že jsi můj pán a vladař. Proč jsem jen nespustila meč, když ležel jsi raněn po boji s drakem? Běda, tehdy jsem nevěděla to, co dnes.

Tristan Přítelkyně milá, co tě trápí?

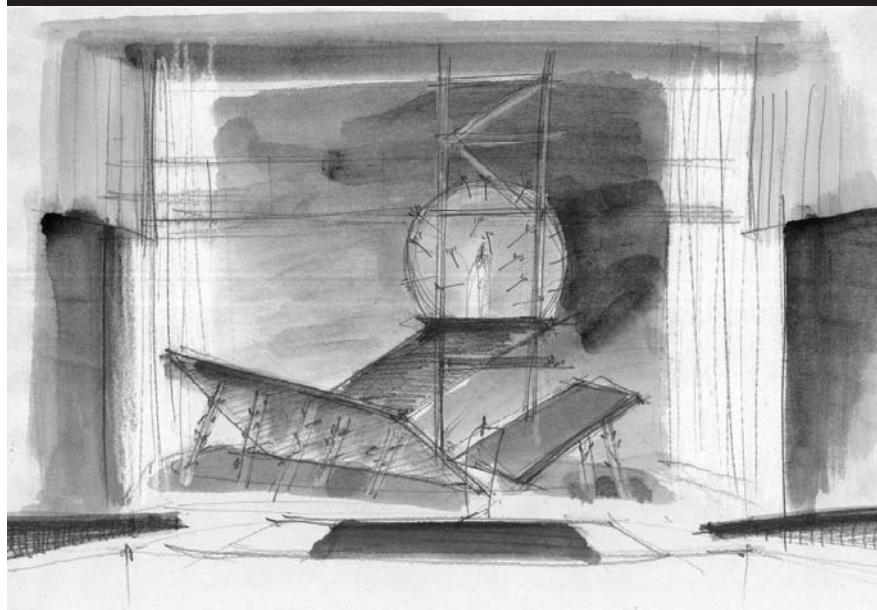
Isolda Láska k tobě.

(Tristan chytí Isoldu opřenou o plachtu a stáhne ji k sobě. Hudba i tanec mezi ohni za plachtou pokračuje, stín tančící malé Périnné. Náhle jde k plachtě, pozoruje milující se pár, když se vrátí ke zdroji světla, její stín se zvětší – stín zralé ženy)

Tristan Nechť tedy přijde smrt.

Hlas Abatyše Nechť přijde.

(Zatmívačka)

Skica scény Davida Baziky

5. Isolda v Cornwallu

(Isolda a Tristan odvažují hedvábnou plachtu, překryjí s ní loď, plachta se vzdouvá jak mořské vlny, když do nich vstoupí Marc. Marc bere Isoldu, nese ji k břehu a postaví na zem)

Marc Vítej, Isoldo, královno.

Abatyše Pak obrátil se k Tristanovi a objevil ho, pravil:

Marc Synu, toto je nejkrásnější žena, jakou kdy spatřila země cornwallská. Toto jest sama Láska. O soumraku pospěš do mé komnaty, ženo.

Isolda Jak pravils, můj králi a pane...

Marc *(Tristanovi)* Ty, synu, budeš pak držet na mém prahu stráž. Tys nejměnnější sluha ze všech.

(Brangien svléká Isoldu)

Isolda Až přijde noc a vstoupím ke králi na lože, víš, co se stane? Poznám všechno! Všechno! Nic nezachrání mne před jistou smrtí! Předhodí mne psům, Brangieno! Kvůli tobě, Brangieno!

Brangien Má paní, já jsem příčinou tvého neštěstí. Za mou špatnou stráž na lodi já přijmu tu pohanu a zaujmu tvé místo v loži. Ve tmě, paní, buď však se mnou, aby král Marc slyšel tvůj hlas.

(Ženy svlékají se navzájem. Isolda vejde k Marcovi první, Brangien v jejím stínu. Přisvítl jako na Rembrandtových pozdních obrazech)

Marc Isoldo?

Isolda Můj pane...

Marc Pojď ke mně, milovaná...

Isolda Jen zhasnu svíci, pane.

Marc Nech rozsvíceno...

Isolda Měj ke mně ohled, pane.

(Ve tmě se ženy vymění. Isolda brutálně postrčí Brangien k Marcovi, Marc strhne z Brangien košili, ta je povolná jako loutka. Celou dobu milování Isolda drží Brangien za ruku, hlasem předstírá stále větší vzrušení, na Brangien je vidět utrpení studu i tělesnou rozkoš)

Marc Isoldo, láska...

Isolda Má láska...

(Před dveřmi hlídá Tristan, neví o Isti žen, slyší Isoldin hlas spějící k vrcholu, pomalu vytáhne meč hnán šílenou žárlivostí. Isolda předstírá vzrušení, hledí směrem ke dveřím, kde číhá Tristan)

Isolda Láska, ach! Bože můj...

(Tristan se vymrští z místa, v ten okamžik jej usadí něčí úder z přítmí. U Tristana stojí Gorvenal, drží jej za rameno)

Tristan Smrt by byla lepší, učitelí...

(Gorvenal si klade prst na ústa, v přítmí jsou ještě další muži, Andret a spol. Naslouchají)

Gondoine Tristan miluje královnu.

Andret Pojďme ihned ke králi.

Gondoine Počkejme, až krále vašeň sežehne jak plamen. Pak udeř jak raněný vlk.

Andret Bůh je s námi.

(Vytratí se do tmy. Marc pomalu, něžně políbí Brangien, přikryje ji královským pláštěm)

Marc Spi, Isoldo, k ránu přijdu zas, má lásko...

(Odejde, Isolda zabalí Brangien do královského hermelínu jako do rubáše.

Zpívá irskou baladu, ze tmy se ozve druhý hlas. Je ještě někdo, kdo vše pozoroval – malá Périnné)

Isolda Jsem královnou a žiji v zármutku. Patří mi vše a vše se ve mně chvěje. Kdo by mne podezíral, kdo by podezíral Tristana? Kdo podezíral by milovaného syna? A mne, kdo hlídá? Jaký svědek?

(Isolda pohlédne na Périnné, která mezitím zmizela.

Na jejím místě se objeví „neviditelná“ Abatyše)

Abatyše Brangiena ji hlídala. Brangiena znala tajemství.

Isolda *(Gorvenalovi)* Pojdte ke mně, mohu vám důvěřovat?

Gorvenal Co žádáte, královno?

Isolda Vydám vám toto děvče. Odvedete ji do lesa a zabijete tak, aby vás nikdo neviděl. Pak mi přinesete její jazyk. Pamatujte si poslední její slova. Dosti už. Je čas.

(Dá Gorvenalovi dýku. Budí Brangien)

Isolda Brangieno, má milá. Pohleď, jak mé tělo chřadne. Jdi do lesa a nasbírej léčivých bylin, tento muž ví, kde je hledat. Jdi s ním, Brangieno, milá sestro. Pro můj pokoj a klidný spánek. Jdi už. Jdi.

(Políbí ji naposledy, zabalí se do královského pláště a odchází. Brangien s Gorvenalem v lese, Brangien koketně navazuje hovor)

Brangien Všimla jsem si na moři, jak jsi statný, pane. Mám ráda muže starší nežli já...

Gorvenal Dívko, musím tě usmrtit.

Brangien Proč? Neznám nikoho v této zemi! Nic jsem nikomu neprovedla!

Gorvenal To žádá Isolda, tvá paní.

Brangien Bože můj...

(A povolí jí svěrače, třese se hrůzou v naprostém šoku)

(Zatmívačka)

(Hudba)

Sobre totz avrai gran valor
S'aitals camisa m'es dada
Cum Iseus det a l'amador
Que mais non era portada

(Isolda, usmívá se, klidná jde proti Gorvenalovi)

Isolda Promluvila?

Gorvenal Královno, promluvila. Řekla, že se provinila jediným prohřeškem – že jste si na lodi roztrhla košili bílou jako sníl a ona pro noc vašich svateb vám půjčila svoji. Vzkazuje vám pozdravení a lásku. Zde je její jazyk.

(Dá jí jazyk a dýku. Isolda jej s hrůzou drží v dlani)

Isolda Vrahu! Vrať mi Brangienu, mou drahou služebnici! Což jsi neviděl, že je to moje jediná přítelkyně? Vrahu! Vrať mi ji zpět!

Gorvenal Královno, po pravdě se říká, že žena mění se v malém okamžiku. Miluje i nenávidí zároveň. Zabil jsem ji, jak jste přikázala.

Isolda Jak?!? Jak jsem to já mohla přikázat?!? Má věrná, má sladká, má krásná Brangiena! Poslala jsem ji pro byliny a svěřila tobě, abys ji chránil. Povím, žes ji zabil! Budeš upálen na horkém uhlí! Jdu za králem!

Abatyše Leč stalo se v lese, že zželelo se Brangieny dobrému Gorvenalovi. I zabili s Brangienou mladého psa a vyřízli mu jazyk.

(Říká to s despektem, projev změkčilosti nedovolí Isoldě trpět až do konce)

Gorvenal *(k Brangien)* Krásná dívka, bůh se nad tebou slitoval a hle, hle, tvá paní tě povolává zpět.

(Shledání obou žen, hysterické slzy, objímají se na kolenou)

Brangien Odpusť mi, má paní!

Isolda Odpusť mi, sestro má jediná, odpusť mi, jsem nehodna tvé lásky.

(Gorvenal to pozoruje zpozvzdálí, netečně, pak pohlédne do přítmi, ještě někdo sleduje tu scénu, malá Périnné, pozorně si ukládá vše do paměti)

(Zatmívačka)

(Hudba)

Isot ma drue, Isot ma mie
En vos ma mort, en vos ma vie!

6. Veliká sosna

(Tristan sleduje přípravu Marca a Isoldy, jak se chystají na lože, pomáhá králi svléct se ze zbroje. Pak tajně usedá na předscéně, trýzněn mukami žárlivosti)

Abatyše Kdo by se obával Brangieny? Sami před sebou nechť milenci se mají na pozoru! Jak by však mohla jejich utajená láska zůstat bdělá? Žene je, jako žizeň žene k řece uštvaného jelena. Každému jest patrné, jak jimi zmítá touha, jak překypuje ze všech smyslů, jak mladé víno kypí ze džberu.

(Isolda se celou dobu poddává milostným hrám Marca, avšak hledí upřeně do místa, kde číhá Tristan. Ten v náhlém popudu vášně opět vytáhne meč. Marc, nasycen, vychází před komnatu. Tristan vyskočí na nohy, Marc poznává jej ve tmě)

Marc Hlídáš, synu?

(Mine jej, pak se z náhlého popudu vrací)

Tolik jsi toho pro mne udělal. Přinesl jsi světlo do mého života. Mé srdce překypuje vděčností k tobě.

(Marc obejmě Tristana a odejde. Tristan zůstane stát s obnaženým mečem, vyběhne Isolda a obejmě Tristana. Ten stojí, jako by zka-meněl. Isolda jej táhne na Marcovo lože, Tristan však nepovolí. Pak se ho Isolda snaží přemluvit s výčitkou v hlase)

Isolda Tristane, což není tento hrad začarován? Což nemizí a neztrácí se očím? Hle, teď zmizel. Což nejsme nyní v divotvorném sadu, kde nestárnoucí rytíř žije v náruči své milé?

Tristan Ne, toto není divotvorný sad. Leč jednoho dne, má milá, odejdeme spolu do Blažené země, odkud se nikdo nevrací.

(Tiché zapísknutí. Isolda uskočí a běží zpátky do komnaty. Tristan pohlédne směrem, odkud přišel zvuk. Gorvenal tasí meč a zmizí ve tmě. Vejdou tři cornwallští páni. Vedou Marca)

Andret Se zármutkem toho litujeme, pane, leč musíme vyjavit, co jsme objevili. Dal jsi své srdce Tristanovi, a Tristan tě chce zneuctít. Věz tedy, že ten zrádce miluje královnu. Toť očividnou pravdou a mnoho se již o tom mluví.

Marc Co jste objevili, co?!? Ano, dal jsem své srdce Tristanovi. Ve chvíli, když vás Morhaut vyzval k boji, svésili jste hlavy jako němí. Avšak Tristan se ctí se mu postavil a pro čest této země! Tak co jste spatřili? Co slyšeli jste?!?

Gondoine Nic, pane náš a králi, co nemohly by spatřit i oči tvé.
Dívej se a naslouchej, pane, snad není pozdě.

(Isolda slyšela celý rozhovor. Stojí se svíce uprostřed komnaty. Pánové odejdou, po chvíli Marc vběhne do komnaty, očichá lůno Isoldy i lože jako zvíře svou kořist, zda neucítí pach protivníka. Pak zděšeně usedne. Když se Tristan chystá k odchodu, přivolá ho zpátky. Drží majetnický Isoldu)

Marc Tristane, odejdi z tohoto hradu a neodvažuj se vrátit!
Slyšel jsi, jak obvinili tě z velké zrady. Nehledej

slov, jež by mne utěšila. Byla by marná. Nevěřím těm psům, ale jejich řeč znepokojila mé srdce. Když odejdeš, navrátí se můj klid.

(Zhasne svíce. Ze tmy je slyšet Isoldin sten. K Tristanovi pomalu ze tmy přistoupí Gorvenal)

Tristan Jdeme, učitelí.

Abatyše Ale kdež, Tristan neměl sílu odejít a, zmítán horečkou, zůstal s Gorvenalem v podhradí Tintagelu.

(Tristan se rozběhne skrze lože a skočí proti plechové stěně, opakuje se to, až padne vysílením. Abatyše odkryje ležící Isoldu a strká ji se satisfakcí zatrpklé ženy Marcovi do náruče)

Abatyše Isolda zmírá rovněž, snad ještě nešťastnější, neboť mezi těmi cizinci, kteří ji špehují, musí celý den předstírat radost. A v noci, v loži krále, musí tlumit chvění údů a horečku, jež jí zmítá.

(Vcházejí tři cornwallští páni, pokleknou, jeptišky zpívají fragment liturgie – Credo)

Denoalen Odešel čaroděj, vyhnán byv jako zloděj. Teď však přeplaví se přes moře a nabídne svou službu jinému králi.

Andret Páni, poradme se s Frocinem, hrbatým trpaslíkem.
On zná sedmero umění magie a všechny druhy kouzel.
Dovede zpytovat sedm planet a dráhu hvězd. Dovede mocí Černopána odkrýt tajná díla.

Gondoine Tak učiňme. Zachce-li se mu, odkryje i úskoky Isoldy Zlatovlasé a Tristana z Lonnoisu.

(Páni odejdou, jeptišky zhasínají svíce. Jedna žena zůstane klečat zády.

Mezi pláty se objeví Tristan)

Tristan Paní?

(Žena si sundá kapuci kutny. Je to Brangien)

Brangien Pane, tys zde? Má paní chřadne, uvězněna mezi zdmi. Chtěla prchnout, leč zlovolní na temném prahu nastražili své tesáky.
Čekej dnes v noci pod velkou sosnou, pane. Paní má, zdá se, přijde, pokud to bude v Boží moci.

Abatyše Vše jest v Boží moci.
Vše jest v Boží moci.

(Zatmívačka)

(Spodní pláty se zvednou. Vidíme Frocinovu výheň a trpaslíka, jak provádí magickou evokaci. Světlo výhně stoupá nahoru a kouř vytváří mraky plující skrze obrovský měsíc. V popředí měsíce čeká Tristanův stín)

Frocin Radujte se, pánové, dnes v noci se ho můžete chopit.
Tristan stále přebývá zde.

(Tristan zmizí)

(Zatmívačka)

(Píseň)

Isot ma drue, Isot m'amie
En vos ma mort, en vos ma vie.

(Ve tmě je slyšet zvuk kování. Frocin kove kus železa, který vypadá jako čepel meče. Světlo výhně osvítí jeho i krále Marca)

Frocin Pane můj, dej mne pověsit na vidle, neuslyšíš-li ještě této noci, jakou řeč vede Tristan s královnou!

Marc Proti svému srdci tak činím.

Frocin Je třeba, šlechtný králi, abys vystoupil do koruny stromu. Vezmi s sebou luk a šípy, snad ti poslouží.

(Marc vezme rozpálenou čepel a vsune ji hrbáči mezi hrb a kazajku, Frocin ťve bolestí. Marc ohne meč, tak, že popálený Frocin se mu uklání)

Marc Tak učiním.

(Marc narovná čepel. Frocin stojí nepřirozeně, strnule)

A teď odejdi, dáblův pse.

(Frocin odběhne, Marc dá pokyn, sjede lano, po kterém vyšplhá, vidíme jeho stín v popředí měsíce jako předtím Tristana. Vběhne Isolda, uvidí stín. Hlasem plným citu, který dlouho zadržovala)

Isolda Tristane?

(Když se stín pohne, pochopí svůj omyl)

Bože, Bože můj...

(V tu chvíli se jí nic netušící Tristan vrhne k nohám, Isolda učiní poslední zoufalý pokus, bije Tristana po tváři a hlavu mu vší silou směřuje tak, aby uviděl Marca na stromě, druhou rukou, kterou Marc nevidí, Tristana laská, aby pochopil její úmysl)

Isolda Čeho ses to opovážil? Volat mne na takové místo v tuto hodinu? Což nevíš, že nás oba podezírá?

A z jaké zrady? Což ti to musím k dovršení své hanby říkat sama? Můj pán se domnívá, že tě miluji hříšnou láskou. Leč sám Bůh ví a, lžu-li, nechť zatratí mé tělo – že jsem nikdy nedala svou lásku jinému, než tomu, kdo mne jako pannu první obejmul!

(Tristan se jí chytne při tom vyznání a hraje její hru)

Tristan Královno, ve jménu Spasitelově, pomoz mi!
Ti, kdo mne očernili, chtějí odstranit od krále
všechny, kdož ho milují. Budiž, odejdu, ale
upros krále, abych si mohl vzít svého koně a svou
zbroj, abych odešel bez hanby.

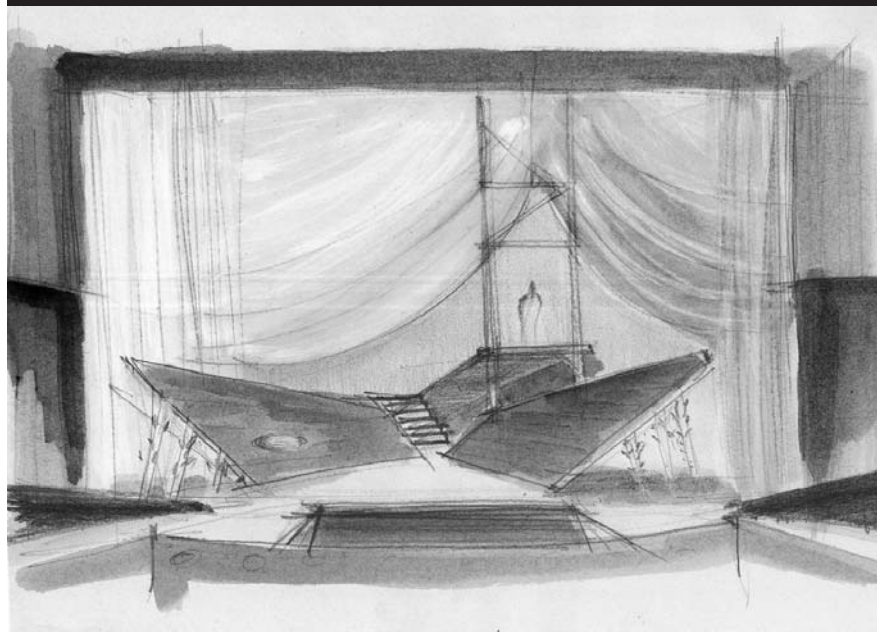
Isolda Ne, Tristane, nepros mne. Jsem v této zemi sama,
sama v zámku, kde mne nikdo z poddaných
nemiluje. Tebe král nyní nenávidí a já jsem mu vy-
dána na milost. Dost už, dlouho jsem tu pobyla!

(Odejde, pak se zhroutí Brangien do náruče. Marc pustí luk, který držel celou dobu napjatý)

Brangien Isoldo, má paní, bohyně je milosrdnou matkou
a učinila pro tebe veliký zázrak, neboť ty jsi její
milovaná dcera.

(Malá Périnné sleduje obě ženy a mlčky jí cukroví)

(Zatmíváčka)

Skica scény Davida Baziky

7. Frocin

(Vejdou pánové cornwallští, vedou Frocina)

Denoalen Pane, on miluje Isoldu, jak je Bůh nad námi, věř nám, nebo nás nenávid, jak je libo, ale poslechni Frocina. Tristan miluje královnu, a kdo chce, to může vidět!

Frocin Pane, povolej ho nazpět a poruč, aby odnesl králi Artušovi pergamen. Tristan uléhá vedle tvého lože.
Odejdi ze své komnaty v hodině prvního spánku a přísahám ti při Bohu, že se bude s ní chtít před odjezdem rozloučit. Zmocní se ho veliké rozrušení a, nenajdeš-li ho ve svém loži, usmrť mne.

Marc *(výhružně)* Budiž, ať se stane.

Abatyše I stalo se, jak Frocin předpověděl. Marc povolal Tristana.

(Frocin vyběhne a propíchně dýkou pytel s moukou visící u stropu)

Frocin I učinil Frocin úskok. Vešel k jakémusi pekaři a vzal za čtyři troníky mouky. Pak, když všichni spali, rozsypal je mezi spící. V komnatě byla tma – nehořela lampa ani voskoviče.

(Marc vstane, cloumá Tristanem)

Marc Synu, musím se na chvíli vzdálit, Frocine, půjdeš se mnou.

(Tristan se zvedne)

Tristan Isoldo...

Isolda Můj milý...

Tristan Král i hrbáč jsou pryč.

Isolda Tristane, nevcházej teď ke mně.

Tristan Jen na chvíli, má milá.

Isolda Ne teď. Neblahá předtucha mě svírá.

Tristan Isoldo, trpaslík rozsypal po zemi mouku. Leč mých šlépějí se při Bohu nedočká.

(Vyskočí na trámy u stropu a přibližuje se k Isoldě)

Abatyše Leč otevře se stará rána a krev kape na lože.

(Abatyše zabodne nehty do Tristanova stehna. Isolda ucítí krev, olízne ji ve tmě)

Isolda Tristane, co je to? Krev, tvá krev vytéká z rány!

Frocin Jdi a nech mě zvěšet, nenajdeš-li je spolu!

(Tristan se rychle vrací zpět. Vchází pánové a Marc, naleznou milence na svých místech. Král tasí meč, chce trpaslíkovi setnout hlavu, ten ve světle louče uvidí krev na zemi a na loži)

Frocin Krev! Lůžko v komnatě královny pije Tristanovu krev!

Marc Vykopejte jámu, zasypte klestím i s kořeny. Za svítání tu hranici zapalte.

(Muži vytáhnou Isoldu z ložnice. Gorvenal padne křížem před krále)

Gorvenal Králi, milost! Ve jménu boha, jenž byl ukřižován.

Marc Ve jménu toho boha, kdo ještě jednou pro ně požádá o milost, shoř první.

Gorvenal Králi, sloužil jsem ti věrně, teď zříkám se služby.

(Bere meč, toulec, štít, odchází. Pánové přicházejí s velikými loučemi – hranicí – ve chvíli, kdy vyproští Isoldu z plachty a pout, objeví se Frocin)

Frocin Pane a králi, chceš uvrhnout svou ženu do plamenů. Toť dobrá smrt, leč krátká. Oheň ji sežehne v okamžení. Chceš, abych vyjevil ti horší trest? Zůstane naživu, a přece nepřestane přát si smrti?

Marc Kdo poučí mě o takovém trestu, bude mi nad syna milejší.

Frocin Dej ji mně, pane. Mám malomocné druhy. A jejich nemoc rozpaluje chtíč. Ať nám patří společně.

(Pánové drží zmítající se Isoldu. Druzí muži mají pochodně v rukou)

Isolda Pro smilování, králi, raději mě dej upálit! Manželi můj drahý, dej mě upálit! Dej mě upálit!

(Král chvíli váhá)

Marc Vydejte mu ji.

(Louče odcházejí po zemi jako hořící pavouci. Frocin táhne za vlasy Isoldu na přední jeviště)

Gorvenal *(Tristanovi v pozadí)* Hle, synu, tvoje nejmilejší.

Frocin Pohled, krásná paní, pohlédni na naše hadry a mokvající rány. Pohled na naše těsné brlohy. Vítej nám a spi s námi!

(V tu chvíli se Frocin zastaví. Z prsou mu trčí hrot šípu. Isolda se otočí.)

(Na zadním jevišti stojí Tristan s Gorvenalovým lukem)

PAUZA

8. Moroiský hvozd

(Abatyše v prázdném prostoru, zlá, zhrzená láska. V prázdném prostoru dva zmrzlé cáry pytloviny. Mezi nimi kříž)

Abatyše Poslyšte, milí páni, příběh milenců. Bloudí v lůně lesa jako štvaná zvěř. Vyhublé tváře jim pobledly a rozedraný šat visí v cárech.

(Pak jí projde vlna bolesti, strhne pytle, pod nimi dva zbídačené strašáci, jako proti zvěři. Stromy? Tristan a Isolda pokrytí jinovatkou)

Avšak milují se, nepocitují utrpení.

(Na kůlech v pozadí se objeví les jako v zimních scénériích Brueghela staršího. Poustevník Orri, prochází špalírem mezi Tristanem a Izoldou, volá do prostoru)

Orri Tristane, věz, jakou velkou přísahou zavázali se mužové cornwallští! Král vyhlásil po farnostech, že kdo se tě zmocní, dostane sto hřiven. Tristane, vrať králi královnu!

(Tristan, zmrzlý strašák, jej chytí)

Tristan Tomu již nepatří. Vydal ji malomocným. Patří mně a já jí.

(Objeví se Gorvenal, vytáhne velký meč visící na opasku. Mává s ním jako s trofejí)

Gorvenal Sto hřiven, Tristane, tomu, kdo tě vydá!

(Tristan stojí chvíli konsternován. Nevěří, že by Gorvenal mohl zradit. Gorvenal se směje a hodí pytel Tristanovi)

Hle, ten, kdo se na ně zlakomil.

(Orri i Gorvenal se smějí. Tristan vytáhne useknutou Denoalenovu hlavu)

Pohladil jsem ho.

(Isolda vezme Denoalenovu hlavu a plivne jí do tváře)

(Zatmívačka)

(Jeptišky zpívají koledu God rest ye merry gentlemen, zdobí objekty Tristana a Isoldu slaměnými ozdobami.

Abatyše přistoupí, mnišky šeptají vánoční modlitbu králi Marcovi, jenž se modlí s Périnné, mladou švagrovou, se kterou žije jako s ženou, posluhuje jim Brangien)

Jeptišky Králi, viděly jsme královnu a Tristana.
Spali, dostaly jsme strach.

Marc V kterých místech?

Jeptišky V lese moroiském. Spali držíce se v objetí.
Pojď rychle, jestli chceš vykonat svou pomstu.

Marc Hřiven a stříbra pro vás, kolik si budete přát!

(Jeptišky se navlékají do velkých šál z pytloviny)

(Jako vesničanky na Brueghelových obrazech svítí na cestu světlem na tyči jako betlémskou hvězdou. Jesličky. Marc stojí u Tristana a Isoldy. Oni opření o kříž, který stojí mezi nimi. Objímají kříž a zároveň sebe.

Marc vytáhne kříž. Tristan i Isolda stojí nehnutě v jakémsi cudném objetí. Kříž je Tristanův meč. Jeptišky přistoupí se zájmem blíž. Marc se otočí k nim. Jako by obhajoval svou neschopnost je zabít)

Marc Bože, mám je usmrtit? Takovou dobu žijí v tomto lese! Proč by kladli mezi sebe tento meč? Což není známo, že obnažená čepel položená mezi dvě těla je ochránkyní cudnosti? Ne, nezabiju je. Udělám tak, aby poznali, že jsem tu byl.

(Chce si sundat prsten, ale ten nejde z ruky, vytáhne dýku a nařízne si prst, ruku má od krve. Když jej vkládá na prst Isoldě, sundá její prsten. Prsten, který jí dal.

Druhé zasnuby?

Vezme vlastní meč a zapíchne jej mezi milence.

Vezme Tristanův meč)

Toť meč, kterým usmrtil Morhauta.

(Když odchází, táhne Tristanův meč za sebou jako kříž.

Jeptišky se modlí, jako by našeptávaly Isoldě mantru, chorál)

Jeptišky Isolda měla ve spaní sen. Stála v bohatém stanu uprostřed lesů – dva lvi se blížili a divoce bili se spolu, aby se jí zmocnili...

(Během zpěvu ji náznakově oblékají do kostýmu královny – šat ze slámy, koruna? Isolda, nejdřív oblažena obsahem snu, vykřikne, šat zmizí.

Když se dotkne tváře, poraní se královým prstenem)

Isolda Běda, král nás přistihl!

(Tristan, probuzen, chytne meč a vytrhne jej ze země)

Tristan Ano, zanechal tu svůj meč. Dostal strach a běžel pro posilu.

(Běží za králem, jakoby v úmyslu jej zabít. Pak se zarazí. Mezi ním a Marcem stojí jeho dvojník, chce bránit svého pána a krále. Král jej drží v náruči)

(Dvojník je nádherně oděn, jako by býval Tristan)

Tristan Ne, král nás neušetřil, protože měl strach.

(Dvojník zmizí, pak se objeví za Tristanem, dotkne se jej hrotem jílce, Tristan se otočí, mluví sám se sebou, hrot na hrudi)

Tristan Vzal mi meč, spal jsem, vydán mu na milost.
Ne ze strachu, to ze soucitu nám odpustil.

Marc Neodpustil, porozuměl jsem.

(Dvojník odejde ke králi, schová meč. Skutečný Tristan začne vzlykat, obejmě Isoldu)

Isolda Ten, jenž daroval mi tento prsten, nebyl onen
rozlícený muž, jenž vydal mne
malomocným.

(Ukáže prstem s prstenem na Marca)

To byl vladař, jenž přivítal mne v této
zemi.

(Za ním se objeví vize – milostná scéna malé Périnné a Marca, Isoldina projekce. Isolda ví, že sestra ji nenávidí a tajně miluje Marca)

Jak miloval Tristana, leč přišla jsem já a co
jsem učinila.

(Milenci se mocně drží, Isoldiny vlasy, které Tristan pročeše prsty, jsou zmrzlé)

Což neměl jsi, Tristane, žít na Marcově dvoře?
Obklopen stovkou rytířů? Teď, pronásledován po
lesích, vedeš pro mne tento život v divočině!

(Milenci se objímají vši silou)

Tristan Soucitný Marc budí mou oddanost. Znovu získá-
vá královnu! Královnu? Královnou byla u něho
a v tomto lese žije se mnou jako nevolnice.

(Milenci se křečovitě drží, Tristan překřikuje poryvy větru)

Tristan Králi Marcu! Otče! Vracím ti královnu!!!

(Isolda se chce odtrhnout, nechce, aby ji odevzdal, ale Tristan ji drží mocně)

Vracím ti královnu!!!

(Nakonec se Isolda vši silou přivine k Tristanovi. Přichází Brangien a jeptišky, nesou Isoldiny královské šaty a insignie. Vyčkávají. Přichází Gorvenal a nese mnišskou kutnu. Isolda sundává králov prsten)

Isolda Přijmi ode mne tento prsten, drahý.
Z lásky ke mně nos jej na prstě. Přijde-li
kdy od tebe posel a uvidím ten prsten,
žádná moc mi nezabrání, abych splnila
tvou vůli.

Abatyše A políbili se na ústa. Celou noc pak putovali
k hradu beze slova.

(Zatmívačka)

9. Soud rozpáleným železem

(Jeptišky strojí Isoldu do královských šatů, žebrácký šat házejí do kotle? (iniciační smrt?) Tristan si na žebrácký šat obléká kutnu. Vchází cornwallští páni, mluví k Marcovi, ten leží na loži, laská Périnné)

Andret Králi, slyš naše slova. Kdysi jsi bez soudu královnu zavrhl a byl to hřích. Nyní jí bez soudu dáváš rozhrěšení, to je hřích druhý.

Gondoina Ať požádá o Boží soud. Proč by nevezala do ruky rozžhavené železo? To rozptýlí navždy naše pochybnosti.

(Marc se zasměje, strčí meč do ohně a nabídne hrot Gondoinovi)

Gondoina Proč by nevezala rozžhavené železo, je-li nevinná?

(Marc dostane záchvat, toto je namířeno i proti němu, v hloubi duše nevěří v její nevinu)

Marc Pryč, zrádci! Pryč z mé země!

(Isolda, nyní už ustrojená, nahlédne. Périnné šeptá něco Marcovi, tak, aby to Isolda viděla)

Isolda Co trápí tě, můj pane, jsi tak rozhněván.

Andret Sluší se, královno, aby ses podrobila zkoušce žhavým železem.

(Odcházejí. Isolda mlčky hledí na Marca, ten hledí do země)

Marc Což by královna sama neměla požadovat takový soud? I nejtěžší zkouška je lehká pro toho, kdo je nevinen.

(Mlčení)

Takové řeči vedli... leč nechme toho, vyhnal jsem je.

Isolda Podrobím se zkoušce, můj pane.

Marc *(okamžitě)* Kdy?

Isolda Třetího dne.

Marc Toť blízka lhůta.

Isolda Ať se vrátí. Podrobím se zkoušce.

(Marc ji políbí se značnou úlevou, odejde. Isolda kývne na jednu z jeptišek, je to Brangien)

Řekni miláčkoví, ať třetího dne přijde k brodu.

(Bubny. Jeptišky nesou obrazy svatých mučedníků. A na ramenou Isoldu v královském, jiné nesou vědra, jež postaví do řady – brod. Pánové nesou ohně, Marc vytáhne meč. Strčí jej do ohně, avšak je vidět, že nejraději by vše vzal zpět. Isolda svlékne plášť a šperky)

Isolda Toto bohatství nechť případně chudým.

(Pánové se smějí, jistí si svým vítězstvím)

Páni, kterak dostanu se na druhý břeh? Některý kolemjdoucí by mi měl pomoci.

(Tristan vpředu v kutně žebrá o almužnu, nejdřív ho Andret počasoval kopancem)

Andret Hej, příteli, podkasej sukni a přenes královnu. Pokud se nebojíš, když vidím, jak jsi zbědovaný.

(Tristan vejde do vody, cestou je popichován z břehů bidly)

Rychleji, příteli.

(Tristan uchopí Isoldu, ta jej obejmě, zpáteční cesta. Náhle se vše zastaví, v tichu Isolda v objetí řekne Tristanovi)

Isolda Klesni na zem, můj drahý.

(Tristan upadne, realistický pád se vším všudy. Tristan je ihned bit bidly)

Nechte ho, vidíte, že je oslaben dlouhým putováním.

(Když Tristan přenesel Isoldu, ta se pustí objetí)

Isolda Bud' sbohem, drahý ...poutníku. Kéž bůh zrozený v Betlémě tě za to odmění!

Tristan Kéž tě Bůh zrozený v Betlémě opatruje!

(Isolda přistoupí k ohni)

Isolda Králi Cornwallu i vy všichni! Na ostatky svatých přísahám, že žádný muž narozený z ženy nedržel mne v náruči, kromě krále Marca a toho bědného poutníka, jenž tu před chvílí klesl před vašimi zraky. Kéž Bůh projeví svůj soud!

(Strčí ruku do ohně – studený oheň – a chytne se hrotu meče. Dlaň zůstane nedotčená. Périnné, jistá si smrtí své sestry, zpozorní. Myslí si, že už má Marca pro sebe.

Pak Isolda pozvedne nepoškozenou dlaň, ukáže ji všem, nakonec Tristanovi na rozloučenou. Král Marc ji obejmě a začne vášnivě líbat. Tristan pozvedne ruku na rozloučenou. Pánové vhodí louče do věder. Périnné tiše štká, jak zvíře)

(Tma)

(Hudba)

Dieus i a fait vertuz
(Bůh projevils svou moc)

10. Bretaň

(Na světelnou změnu přestavba – vědra i obrazy svatých jsou odklizeny, Isolda nesena zcela vzadu – ruce roztaženy do kříže, objeví se v křížovém světle, spouštějí se ráhna, tahy – ženy roztahují plachtu – goblén, zakryjí Isoldu, pak její slábnoucí stín jako v obraze 3. zakryly loď. Tristan shodí mnišskou kutnu, pod ní je v drátěné košili rytíře, mnišky shazují černé části hábitů, jsou celé v bílém. Stahují tahy – tkalcovské stavý, potahují za ně.

Zvuk tkajících stavů. Naproti Tristanovi jde usměvavá žena v bílém, Abatyše.

Líbá šťastná Tristana)

Abatyše Můj milý.

(Pak si prohlédne prostor)

Tristan Kde máte muže?

Abatyše Toto je svět bez mužů. Posledním byl Riol, jenž všechny naše muže pobil.

Tristan Riol? Je tady?

Abatyše Je tam.

(Jeptišky se na její znamení rozběhnou dopředu.

Na šikmě vpředu leží bezhlavý trup muže.

Tristan projde středem tkajících stavů)

Tristan Kdo ho zabil?

Abatyše Ty.
A byla to pěkná podívaná. Na tu směsici poraněných koní, na rány mladých rytířů, na trávu, jež krvavěla pod jejich kroky.

Tristan Kdo jsi, paní?

Abatyše Jsem královna. Isolda.

(Na zvuk toho jména Tristan sebou trhne)

Isolda o bílých dlaních.

Tristan Odkuds jej vzala!!! Odkud jsi ho vzala?!?

(Tristan, jako by v pomatení myslí, ji chytne za dlaně a prohlíží si je. Pak jí brutálně serve z ruky prsten)

(Abatyše udivená)

Abatyše Je to krásný prsten. Dar od tebe.

(Tristan si jej vztekle tlačí na prst)

A ty jsi můj manžel.

(Tristan se nezřízeně směje. Pak zděšeně zmlkne)

Tristan Kdo jsi?

Abatyše Isolda...

Tristan Ne...

Abatyše ... o bílých dlaních.

Tristan ... Kdo jsem já?

Abatyše Jsi Tristan. Můj manžel.

Tristan Myslím, že lžeš.

(Tristan si rozdrásá tvář, do konce hry bude zohaven. Po tváři mu tečou strouhy krve. Jde na útes)

K čemu ta dobrodružná díla? Má paní je daleko.
Nikdy už ji nespátřím.
Odloučení je život i smrt zároveň.

Abatyše Můj milý, urazila jsem tě snad něčím, proč mi nedáváš ani jedno políbení?

Tristan Nehněvej se, paní, učinil jsem slib.

(Nasadí si bláznovskou čapku – osel sotties)

Tristan Kdysi jsem téměř zahynul v boji i učinil jsem slib Matce Boží, že nedotknu se té, kterou pojmu za manželku.

(Bláznovsky se směje. Isolda o bílých rukou odchází ponížena. Tristan hledí za ní)

Tristan Kdo žije v zármutku, jako by byl mrtev.
Mé bláznovství však buď moudré.

(Tristan vchází do moře)

Abatyše I odplul zpět do Cornwallu, nemluvě o tom nikomu.

11. Tristan zpět na Tintagelu

(Andret, Isolda, Marc, těhotná Périnné myje Isoldě nohy)

Andret Královno, hněváš se na mne, slyš však, jakou zprávu přináším – Tristan je pro tebe ztracen. Paní Isoldo, pojal ženu v cizí zemi, neboť pohrdá tvou láskou.

(Isolda nehnutě sedí)

Marc Je to tak, má paní. S velikou slávou pojal za ženu Isoldu Bělorukou, královnu bretaňskou.

Tristan *(stranou)* Marc mne zabije. Co na tom, cožpak nejsem již mrtev dlouho?

(Přiskáče v podobě blázna, Marc s Andretem se smějí)

Marc Vejdi, blázne, a potěš srdce královny.

Isolda Kdo jsi, blázne? Odkud přicházíš?

Tristan Ó, byl jsem na svatbě opata z Montu, bral si abatyši, tučnou paní. Utek jsem však, neboť dnes mám sloužit u královského stolu.

Marc Toť veselý společník, přístup blíží, příteli. Co přišel jsi hledat?

Tristan Isoldu, kterou jsem tolik miloval. Udělejme výměnu, dám ti svou sestru, já vezmu si Isoldu a budu jí s láskou sloužit.

(Marc se směje, Tristan láskyplně hledí na Isoldu)

Marc Příteli, proč si myslíš, že královna všimne si blázna tak ošklivého jako ty?

Tristan Mám na ni právo. Vykonal jsem pro ni mnohé dílo a pro ni ztratil jsem rozum.

Marc Dám-li ti královnu, co s ní budeš dělat? Kam ji chceš odvést?

Tristan Tam nahoru mezi nebe a oblaka, do domu ze skla.
Do křišťálové komnaty. Slunce ji prosvěcuje, vítr nemůže ji zbořit.

Andret Kdo jsi?

Tristan Jsem Tristan, který ji bude milovat až do smrti.
(Périnné se začne dívoce smát)

Isolda Jdi pryč! Kdo tě sem vpustil? Jdi pryč, ošklivý blázne!

Tristan Nevzpomínáš si, královno, na saň, kterou jsem zabil ve tvé zemi?

Isolda Mič, urážíš všechno rytířstvo.

Tristan Nevzpomínáš, jak jsi mě chtěla probodnout mým vlastním mečem?

Isolda Nelíbí se mi jeho šprýmy!

(Andret čeká na Marcův povel, ten jej nakonec nechá vyhodit. Vzpouzející se Tristan křičí)

Tristan Nevzpomínáš si, královno, na nápoj, který jsme spolu vypili na moři?

(Isolda těžce vstane, je v pokročilém stádiu těhotenství. Tristan na chvíli oněmí, Isolda odchází, Marc ji láskyplně hladí)

Isolda Pane, cítím se unavena, dovol, abych si šla odpočinout do své komnaty.

(Tristan teď teprve šílí, jako by v tom již nebyla metoda)

Tristan Odejděte, páni!!! Cožpak jste se už dost nenapásli?!!

(Začne běhat mezi pány, štěká jako pes, pánové jej se smíchem povalí na zem a zakovají do obojku na řetěz. Pánové a král odcházejí, ženou kopanci Tristana. Isolda a Brangien)

Isolda Brangieno, sestřičko, proč jsem se jen narodila. Je tu jakýsi blázen, snad kouzelník, zná každou podrobnost mého života, zná věci, které nezná nikdo, kromě mne a tebe. A Tristana.

Brangien Nemohl by to být sám Tristan?

Isolda Ne, neboť Tristan byl krásný a nejlepší mezi rytíři, tento jest znetvořený a ohavný.

(Vběhne Tristan uřícený jako po dlouhém běhu.

Řetěz napnutý skrze celé jeviště jej zastaví pár centimetrů od obou žen.

Brangien leknutím vyjekne.

Tristan jí padne k nohám)

Tristan Brangieno, věrná přítelkyně, vypros mi u královny slitování!

Brangien Ohavný kejklíř, který čert ti pověděl mé jméno?

Tristan Znáš je dlouho, cožpak jsi to nebyla ty, jež měla střežit nápoj na moři? Pil jsem jej za poledního žáru a podal jsem ho Isoldě. Tys jediná o tom věděla. Nevzpomínáš si už?

(Obě ženy po sobě užasle hledí. Tristan se snaží dostat k Isoldě, ale ta mu uniká. Jen na krok ustoupí. Tristan se dusí na řetěze)

Tristan Věru, žil jsem příliš dlouho, když dožívám se dne, kdy mě Isolda odmítá. I překypující studna, ve chvíli, kdy vyschne, je k ničemu. Stejně tak láska, která uvadá.

Isolda Bratře, chvěji se, váhám, nepoznávám Tristana.

Tristan Nevzpomínáš na hrbatce, který nasypal mouky mezi naše lože? Na krev, která tekla z rány?

(Isolda mlčí, otřesená, dusí vzlykot, kroutí hlavou)

Isolda Bylo by šílenstvím myslet si, že tys Tristan.

Tristan Kde je Isolda Zlatovlasá? Co jsi s ní učinila? Až ji potkáš, vrať jí ten jaspisový prsten.

Isolda Dosti, Tristane! Zde jsem, vezmi si mne.

(Obejme jej. Pak vezme průbojník a kladivo.

Brangien se položí na Tristana. Isolda se snaží rozbít nýt spojující obojek)

Tristan Jak jsi mne mohla tak dlouho nepoznat?

Isolda Milý, měla jsem podlehnout touze jako pes? Bránila jsem sebe i tebe. I Marcovo dítě.

(Po úderu kladiva obojek praskne. Tristan je volný)

Isolda Drž mě v objetí, a pevně, aby pukla naše srdce a duše odešly.

(Ale Isolda se otáčí, jestli je nikdo nevidí)

Tristan Ano, čas se nachyluje. Což nevygili jsme veškerou radost i veškerou bídu? Až se čas naplní, přijdeš?

Isolda Milý, zavolej, ty víš, že přijdu.

Tristan Milá, Bůh ti žehnej.

(Odtančí, tkalcovské stavy začnou rachotit, až přehluší ryk moře.

Isolda upadne na zem v porodních křečích. Těhotná Périnné a Brangien ji zavěsí na břevno – Isolda rodí vkleče. Périnné asistuje s viditelnou nevolí)

Isolda Pomozte mi! Pomozte mi, přítelkyně moje!
Proklet buď Marc i s jeho dítětem!

(Brangien položí Isoldu na záda. Périnné jí nohou tlačí na vzedmuté břicho)

Périnné Děvko! Děvko! Děvko!

(Brangien plivne Périnné do tváře)

12. Smrt

*(Abatyše se sklání nad nemocným, nemohoucím Tristanem.
Krmí jej jak malé dítě)*

Abatyše Pane, neptám se, kde jsi byl tak dlouhou dobu.
Neptám se, co jsi přestál. Jsi nemocen, pane můj.
Jsi vysílen k smrti.

(Tristan k Isoldě Běloruké)

Tristan Má drahá přítelkyně. Život ze mne prchá. Jsem tady v cizí zemi. Nemám zde blízkého, krom tebe, své manželky. Já jsem však neučinil slib. Miluji cizí ženu. Miluji Isoldu Zlatovlasou. Život ze mne prchá, leč chci ji ještě spatřit. Jak jí mám dát vědět o mém strádání? Zapřísahám tě, pro tvé přátelství, podnikni tuto cestu a doneseš-li jí poselství, budu tě milovat. Ona přijde... Tak velice miluje.

Abatyše Neplač, příteli. Pro tebe podstoupím tuto cestu, i když srdce mi v tom brání, neb jsem, seč jsem. Řekni, co chceš vzkázat královně.

Tristan Vezmi tento prsten, je to znamení mezi mnou a jí. Jakmile uvidí prsten, nalezne způsob jak s tebou promluvit o samotě.

(Tristan obejmě svoji ženu, poprvé a naposled, mluví vysílen)

Řekni jí, že zemru, nepřijde-li. Řekni jí, aby se rozpoměla na veliké strasti i radosti věrného a něžného milování. Řekni, že nikdy jsem nemiloval jinou než ji.

Abatyše Isolda Běloruká slyší tato slova, málo chybí, aby klesla v mdlobách. Leč velké a silné bývá srdce ženy.

Tristan Pospěš, budeš-li meškat, nezastihneš mne již naživu.

(Isolda Běloruká – Abatyše vstane)

Přivez mi Isoldu Zlatovlasou. Vypluj na mé lodi a vezmi dvě plachty, černou a bílou. Budeš-li přivážet Isoldu, vztyč bílou, připluješ-li bez ní, vztyč černou. Nemám již, co bych řekl. Kéž tě Bůh provází.

(Tristan políbí svou ženu, nemůže však přemoci zjevný odpor. Odplazí se v bláznovské čapce na okraj útesu, vleže hledí na moře. Abatyše prochází kolem tkalcovských stavů. Tkadleny si navlékají černé hábity jeptišek, bílá plátna stáhnou z krosen, scéna zčerná)

Abatyše Měj se každý na pozoru před hněvem ženy.
Rychle přichází láska u žen a rychle nenávisť.
A nepřátelství, jež pojaly, trvá navždy.
Neb Isolda Běloruká milovala Tristana.

(Navlékne si černou kutnu)

(Rozhovor mezi Isoldami. Isolda Zlatovlasá má odhaleno ňadro, ikonografický znak kojící ženy)

Isolda Odkud přicházíš, matko představená?

Abatyše Pohled, královno, je to dobré zlato. A přece i
zlato tohoto prstenu má svou cenu.

(Isolda vezme prsten a podlomí se jí kolena)

Isolda Odkud jej máš, paní?

Abatyše Tristan umírá. Vzkazuje, že ty jediná mu
můžeš přinést útěchu. Pro velké strasti a
bolesti, které jste si přinesli. Ponech si prsten,
Tristan ti jej dává.

(Ženy na sebe dlouho hledí)

Abatyše Jsem Isolda, Isolda o bílých dlaních. Jeho
žena.

(Isolda tiše přivolá Brangien)

Isolda Brangieno, má milá, ponechávám ti dítě.
Opatruj je nade vše.

(Isolda obejmě Abatyši, ta nehybně stojí)

Přítelkyně. Půjdu s tebou.
Nechť je večer tvá
loď připravena.

*(Na znamení Abatyše se spustí ráhna s černými plachtami.
Za nimi, v září světél, stíny jeptišek, jako kdysi na lodi, která vezla
Isoldu z Irska.*

Minstrelská píseň. Tristan, již téměř slepý, hledí před sebe.

Šero, přichází dívka, tatáž dívka, která hrála Périnné.

Nese vědro. Samaritánka, jdoucí ke studni)

Tristan Paní?

Dívka Mohu ti pomoci, pane?

Tristan Pověz mi, je tohle loď, přede mnou na moři?

Dívka Je to loď, pane.

Tristan Pověz mi, vidíš, jakou má plachtu?

Dívka Vidím ji dobře, pane, pověsili ji vysoko, mají slabý
vítr.
Věz, že je celá černá.

(Tristan pokyne dívce, ta přijde k němu)

Tristan Milovala jsi?

Dívka Ne, pane.

Tristan Jsi krásná?

Dívka Nevím.

(Tristan si sundá bláznovskou čapku)

Tristan Život skončil.

(Otočí se směrem k moři)

Isoldo, milá.

*(Položí se na zem a zavře oči. Je mrtev. Bubny.
Abatyše jde kupředu)*

Dívka Královno, Tristan zemřel. Udatný rytíř,
pomáhal trpícím.

*(Abatyše, poděšená tím, co způsobila, klesne na zem. Kvílí.
Přistoupí Isolda Zlatovlasá)*

Isolda Paní, vstaň a nech mne přijít. Mám, věř
mi, větší právo plakat nad ním nežli ty.
Milovala jsem ho víc.

(Ulehne k Tristanovi, těsně jej obejmě, políbí)

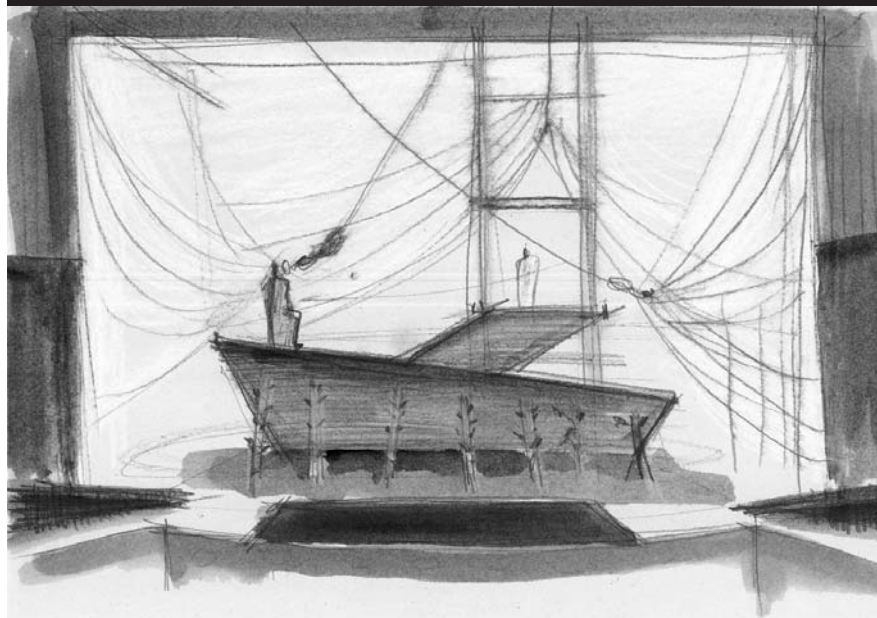
Příteli můj, příteli.

(Abatyše s nenávistí)

Abatyše Tak vydechla duši, tak vedle něho
zemřela žalostí nad ním, milovaným.

*(Jeptišky vytáhnou plachty, tentýž provaz je provaz zvonu, jeptišky
zvoní na neslyšný zvon, jehož váha je vytahuje nahoru, levitují jako
černí ptáci. Abatyše si sundá závoj jeptišky.
Pod ním má dlouhé, bílé vlasy. Périnné přihlíží)*

K O N E C

Skica scény Davida Baziky

Program vydalo
Národní divadlo moravskoslezské,
příspěvková organizace statutárního města Ostrava,
Čs. legii 148/14, 701 04 Ostrava – Moravská Ostrava
www.ndm.cz

Ředitel Jiří Nekvasil
Šéf činohry Peter Gábor

Redakce programu Klára Špičková
Výtvarné zpracování programu a plakátu, sazba Lubomír Šedivý
Textová korektura Pavel Hruška
Foto plakátu Martin Popelář
Fotografie ze zkoušky Radovan Šťastný

Tisk Ringier Print CZ a. s.

„Nositele autorských práv k dílu zastupuje DILIA,
divadelní, literární, audiovizuální agentura, Krátkého 1, Praha 9.“

Činnost Národního divadla moravskoslezského,
příspěvkové organizace statutárního města Ostrava,
je financována z rozpočtu města Ostravy.

Aktivity NDM jsou také finančně podporovány
Ministerstvem kultury České republiky
a Moravskoslezským krajem.

ISBN 978-80-87650-26-4

EVROPA2

OSTRAVA!!!

**MAXXIMUM
MUZIKY** **PROBUĎ
SVÉ DRUHÉ JÁ**

EVROPA2

www.evropa2.cz

Anna Cónová (Abatyše Isolda Běloruká), Jeptišky,
Igor Orozovič (Tristan)

Lada Bělašková (Jeptiška), Renáta Klemensová (Jeptiška), Aleš Bílík (Tristan)

Igor Orozovič (Tristan), Petr Houska (Gorvenal), František Strnad (Kráľ Marc)

Anna Cónová (Abatyše Isolda Běloruká), Igor Orozovič (Tristan)

Andrea Mohylová (Isolda), Aleš Bílík (Tristan)

František Strnad (Král Marc), Igor Orozovič (Tristan)

Anna Cónová (Abatyše Isolda Běloruká), Andrea Berecková (Périnné),
Veronika Lazorčáková (Brangien), Pavlína Kašková (Královna irská)

Andrea Mohylová (Isolda), Aleš Bílík (Tristan)

Igor Orozovič (Tristan), Andrea Mohylová (Isolda)

Andrea Mohylová (Isolda), Igor Orozovič (Tristan)

František Strnad (Král Marc), Andrea Mohylová (Isolda), Igor Orozovič (Tristan), Andrea Berecková (Périnné), Veronika Lazorčáková (Brangien)

Andrea Mohylová (Isolda), František Strnad (Král Marc), Veronika Lazorčáková (Brangien)

Petr Houska (Gorvenal), Veronika Lazorčáková (Brangien)

Andrea Mohylová (Isolda), Aleš Bílík (Tristan)

Andrea Mohylová (Isolda), Petr Houska (Gorvenal)

V popředí Jan Fišar (Andret), Tomáš Jirman (Gondoine), Vladimír Polák (Denoalen), v pozadí Anna Cónová (Abatyše Isolda Bělporučá)

Andrea Mohylová (Isolda), František Strnad (Král Marc)

Igor Orozovič (Tristan), Andrea Mohylová (Isolda)

Andrea Mohylová (Isolda), František Strnad (Král Marc)

František Večeřa (Hrbáč Frocin), Andrea Mohylová (Isolda),
František Strnad (Král Marc), Igor Orozovič (Tristan)

Staňte se předplatitelem regionálního Deníku a užíjte si dárky nebo zážitky dle vašeho přání

ABO dárky
pro naše předplatitele
bonus deník

- Ve věrnostním programu ABO BONUS můžete čerpat zajímavé dárky a poukázky na slevy až v hodnotě 1200 Kč ročně
 - Registrujte se již nyní na www.mojepredplatne.cz nebo v okresní redakci regionálního Deníku
 - Členství ve věrnostním programu je podmíněno objednávkou předplatného na minimálně tři dny v týdnu
 - Aktuální nabídku dárků pro Vás najdete na www.mojepredplatne.cz
 - Z pestré nabídky dárků si vybere opravdu každý
- A nově:** výběr z pestré nabídky zážitků právě pro vás!

**Zážitky
pro
jednotlivce,
páry i celou
rodinu!**

www.mojepredplatne.cz